

1995
година
втора

№1

ИЗДАТЕЛ

арс
тека
в. св. Кирил и
Методий

Издавен
1995, 2.2. 1-7

Склад
Б11629

С.

38 мост

В
Инф
ай-
Интер
издате

При
хадж
израстването на Свицов като
книжовен център след
Освобождението
Лъчезар Георгиев

Съдбата на българския автор
Ани Гергова

Библиофилско издателство "ЛИКОВСКИ"

Издателска дейност с традиции и принос
Александър Маринов

Людмила Харманджиева –
директор на издателство "АРЛЕКИН", България

Издателски аспекти на
библиотечното краезнание във
Велико Търново
Живка Радева

Библиотечната поредица "Проглас" на
Университетско издателство
"Св. св. Кирил и Методий"
Евлоги Данков

№1

995

ТРИМЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ИЗДАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

ИЗДАТЕЛ

ЗА СТАТУТА НА "ИЗДАТЕЛ"

Когато се учредява ново издание, редно е да се кажат думи и за неговия статут. При новото списание "ИЗДАТЕЛ" това е необходимо, за да се уточнят направлението в дейността му, целите, задачите и мястото му в книжовния живот.

На първо място, считаме за необходимо да подчертаем, че "ИЗДАТЕЛ" е научно-теоретично списание, засягащо въпросите на издателската дейност в исторически и съвременен аспект, както и други проблеми на българската книжовност, свързана с издателската работа в такива важни институции като библиотеки, архиви, музеи, читалища, книгоразпространителски фирми, печатници.

Редколегията и близките сътрудници на списанието оформят научна група, занимаваща се с посочените проблеми. Стремешт е да се попълва картината на българската издателска дейност и книжовността с материали, писани от автори-професионалисти в своята област; ст учени, писатели, печатари, книжари, библиотекари, архивисти и т. н., а също да се откроява новото в издателската работа както у нас, така и по света.

Зад "ИЗДАТЕЛ" стои група интелектуалци – преди всичко научни работници и специалисти, които изразяват своите възгледи и становища, свързани с издателските процеси в тяхното многообразие, единство и разчлененост. По тази причина считаме, че списанието има своя научен и професионален характер. То може да има обаче и приложен характер, защото написаното дава и ще се дава възможност да се ползва от един немалък брой читатели с интереси към българското книгоиздаване, към разнообразните издателски форми на периодичния печат, към печатарството, разпространението на книжнината и нейното съхраняване в библиотечните фондове и архиви. Ние съзнаваме, че това е нелека задача, която носи своите отговорности пред нацията и касае нейното бъдеще, нейния духовен просперитет, нейния интелектуален потенциал днес и в утрешния ден.

Независимо от научния и професионален характер на списанието, и обикновеният читател, комуто не са чужди книжовността и ценностите на духовното, ще намери в "ИЗДАТЕЛ" по нещо полезно и за себе си, което ще обогати познанията и представите му за една не особено позната и изследвана, но с традиции дейност в България. Престижна дейност, на която ние отдаваме заслужено внимание и уважение.

СЪДЪРЖАНИЕ

За статута на "ИЗДАТЕЛ" (редакционна)	1
Информацията е най-ценната стока Таня Тодорова	3
Приносът на хаджи Димитър Паничков за израстването на Свищов като книжовен център след Освобождението Лъчезар Георгиев	5
Актуален проблем на динамичното всекидневие Татяна Дерменджиева, Константина Недкова	10
Издателски новини	11
Съдбата на българския автор Ани Гергова	12
Библиофилско издателство "ЛИКОВСКИ" Лъчезар Георгиев	16
Людмила Харманджиева – директор на издателство "АРЛЕКИН", България Константина Недкова	17
Издателски аспекти на библиотечното краезнание във Велико Търново Живка Радева	19
Издателска дейност с традиции и принос Александър Маринов	21
Библиотечната поредица "Проглас" на Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий" Евлоги Данков	22
Издателската дейност и нашата духовна култура Евлоги Данков	25
Първи издания на българска художествена литература в спектъра на националното книгоиздаване – второ полугодие 1994 Полина Симова	27

Снимка на с. 1 на корицата: Юра ШИШКОВА, главен редактор на седмичника за финанси и мениджмънт "Делова седмица"

Илюстрациите на с. 13 и с. 23 са графики на художника Христо Цацинов.

Графичният дизайн и художественото оформление на списанието са изпълнени от художника Кънчо Данев.

Графичната концепция, емблемата и другите знаци, както и името на "ИЗДАТЕЛ" са запазени по силата на

Закона за авторското право.

© Publishing house "Star way"

c/o Jusautor, Sofia, 1995

ИНТЕРВЮ

БИЗНЕСДАМАТА ЗА 1994 ГОДИНА, ГЛАВЕН РЕДАКТОР НА СЕДМИЧНИКА ЗА ФИНАНСИ И МЕНИДЖМЪНТ "ДЕЛОВА СЕДМИЦА", ЮРА ШИШКОВА (снимка на корицата), ПРЕД СПИСАНИЕ "ИЗДАТЕЛ"

ИНФОРМАЦИЯТА Е НАЙ-ЦЕННАТА СТОКА

Преди три години прохождащи тогава бизнесмени получиха плик с нулевия брой на вестник "Делова седмица" и с предложение да изкажат мнението си за раждащото се издание. Само около 100 делови седмици бяха необходими на главната редакторка Юра Шишкова, за да утвърди вестника, на неговата основа да създаде Бюро за управленско консултиране в рамките на акционерното дружество "Делова седмица", като дружеството е основен акционер на финансова къща "Делова седмица", на инвестиционен фонд "Съвремие" и на Застрахователно и презастрахователно дружество "Атлас". Както и да стане "Бизнесдама-94" в доста оспорвана конкуренция. А сега тя е и председател на инициативния комитет за създаването на Счетоводна банка.

– Госпожо Шишкова, вашият вестник е за много възискателна специализирана аудитория. Читателите Ви с готовност плащат високата му цена – явно информацията си струва парите.

– Още в първия брой на седмичника за финанси и мениджмънт "Делова седмица" заявихме, че девизът ни е "Информацията е най-ценната стока, а времето – безценно вложение". Мисля, че не случайно кръгът от потребители се увеличава. В началото го четяха счетоводителите и прохождащите бизнесмени, а сега го търсят и банкери, и борсови специалисти, и управители на държавни и на частни фирми. От него те получават максимално добра представа за макроикономическата ситуация в страната. А това е много потребно за счетоводителя, който от обикновен регистратор на икономическото състояние на фирмата все повече се превръща в управленец, ангажиран с вземането на решения – не само текущи, а и стратегически. За това му помагат авторите ни – най-изявените, първите специалисти в съответната област. Самите читатели пък създадоха и поддържат с писмата си рубриката

"Обратна поща", в която годишно около 500-600 специалисти получават отговори на своите конкретни въпроси. Тази рубрика стана началото на Бюрото за управленско консултиране.

– Защо при старта избрахте толкова нетрадиционна формула за списването на вестника – журналистите да са "зад кадър", а авторите да са специалисти? Не криеше ли тя голям риск? И защо според Вас се оказа печеливша?

– Когато замисляхме вестника с партньора ми в бизнеса Константин Дилчев, решихме, че човек на своето работно място се нуждае от друг тип информация, не от тази, която чете в трамвая или в колата си. Той ще търси специализирана, сериозна информация, която да не е оцветена в никакви цветове – нито в синьо, нито в червено, нито в булевардно жълто. Рискът беше огромен. На българския пазар вече имаше доста нови, при това доказали себе си икономически издания. Пък и много хора добронамерено ме уверяваха, че се захващам

с много скучна проблематика, че не си струва. Същият скептицизъм среща и идеята ни за разпространение по абонамент. Казваха ни: едно издание, което не се вижда на пазара – кой ще го купи, за това са нужни много пари за реклама. Но ние опитахме въпреки всичко и се оказа, че може и без пари за реклама, и без да се излиза на пазара, щом предлагаш качествен продукт.

И така – стана...

– Сигурно е много трудно едно издание да плува в пазарната икономика. За нас в това море има и бури, и подводни рифове, и плитчини...

– За потребностите на читателите съдим изключително много по рубриката "Обратна поща". При нас работят експерти, които много сериозно следят проблемите в своята област. Вече казах, че авторите ни са водещи специалисти в икономиката. Търсим тяхната гледна точка, техните позиции по възлови въпроси от управлението. Източниците ни за информация са много и нетрадиционни. Като сложиш една огромна работа между най-краткото писъмце с един въпрос и позицията на светила и в българската, и в световната икономика – се получава...

В никакъв случай обаче не казвам, че е лесно. Защото ситуацията е много променлива, няма установени правила и ти трябва във всеки отделен случай да бъдеш много внимателен, много гъвкав. Опасно е. Продължаваме да търсим своето място. Просто защото нашата нагласа е друга. Ние не желаем лесни и бързи пари – не защото не ни трябват пари, а защото залагаме на интелектуалната карта.

– Вестникът се прави от екип съмишленици, които сте привлекли, но в издаването му е ангажиран и съпругът ви, който е негов директор, и децата ви, и снаха ви. Това всъщност е бизнесът на семейството ви. Какви са предимствата и недостатъците да сте заедно и вкъщи, и в работата?

– Винаги така сме организирали нещата вкъщи, че сме живели заедно. За нас е много важно съмишлениците да са заедно.

Недостатъци за мен няма. Предимствата са огромни, защото можеш стопроцентово да разчиташ на човека, който е до тебе, ако, разбира се, и в живота можеш да разчиташ на него.

А децата – децата просто трябва да се учат на труд, като започнат от най-долу – внукът ми например отвреме-навреме лепи пликове за разпространение на вестника.

Както за всяко нещо, и тук човек трябва да намери много точната мярка, и да разграничи личните отношения от отношенията в работата. Мисля, че добре се справям с това. Стремя се да съм деликатна с екипа – ако нещо не върви, съм по-остра към членовете на моето семейство, разбира се, не публично... А с мъжа ми сутрин правим така наречените оперативки – ставаме и започваме: днес трябва да направим това, това, това... Хубаво е.

– С какви проблеми в издателската си работа се сблъсквате? Пред издателя има ли пречки от нормативен характер? Лесно или трудно е да се занимава човек с издателска работа?

– Не може да се каже нито че е лесно, нито че е трудно. Това е много сериозна работа. Въпросът е да създадеш веднъж екипа, което за мен е най-трудната и продължава да бъде най-трудната работа.

Законодателни пречки не виждам. Преди например нямаше хартия. Това беше вечният проблем на българските вестници. Сега проблемът си е чисто финансов. Ако можеш да си позволиш да надмогваш покачването на цената на хартията, на печатарските услуги – успяваш. Ако не...

Разговора води ТАНЯ ТОДОРОВА

ИЗ ИСТОРИЯТА НА ИЗДАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ В БЪЛГАРИЯ

ПРИНОСЪТ НА ХАДЖИ ДИМИТЪР ПАНИЧКОВ ЗА ИЗРАСТВАНЕТО НА СВИЦОВ КАТО КНИЖОВЕН ЦЕНТЪР СЛЕД ОСВОБОЖДЕНИЕТО Лъчезар Георгиев

Издателят-печатар хаджи Димитър Николов Паничков е една от най-обаятелните фигури в историята на издателската дейност у нас през XIX век. Близо петдесет години той е на книжовното поприще – и в епохата на нашето Възраждане, и в живота на следосвобожденска България. За времето от 1858 до 1905 г. издава и отпечатва над 145 книги, печата разнообразни по тематика и жанрове периодични издания. Престоят му в Цариград, Браила, Пловдив, Свищов и Никопол е белязан с творчески прояви. Близък е с най-видни за времето обществени дейци, книжовници и националреволюционери – Драган Цанков, П. Р. Славейков, Христо Ботев, Филип Тотю, Хаджи Димитър, Стефан Караджа, Васил Левски.

Роден е около 1808 или 1809 г. в Калофер. Учи при Неофит Хилендарски Бозвели, който по това време е пристигнал в балканския градец, след напускането на Хилендарския манастир в Атон¹. Съученик на Димитър Паничков при светогорския таксидиот е и бъдещият книжовник дякон Хрисант. Това вероятно става около 1836 г. По време на чумата през 1837 г. Неофит Бозвели напуска града заедно с новопроизведения дякон Хрисант и се озовава в Котел и Свищов, а Д. Паничков остава в Калофер. След време Н. Бозвели се завръща отново в Калофер и тук младият Паничков отново има възможност да общува и да се учи от бележития борец за църковната независимост на българите.

По-нататък пътят на Д. Паничков преминава през Цариград, който вече се оформя като крупно издателско средище на българите. Отначало е шивач, става майстор, разкрива собствен дюкян. През 1858 г. посещава след много прекеждия светите места в Йерусалим и оттук насетне прибавя към името си "хаджи"². Престоят на бъдещия издател и печатар в Цариград е белязан с професионални връзки със свищовеца Драган Цанков, който след неуспешния опит да разкрие своя печатница в Свищов пренася печатарския инвентар от дунавския град в столицата на империята и заедно с Боян Мирков от Татар

Пазарджик открива печатница под храма на католическия манастир "Сен Бенуа" в квартал Галата. Хаджи Димитър Паничков отначало работи в тази печатница като разносвач на издавания от Др. Цанков в. "България" (1859-1863), но скоро започва да набира и да печата вестника. Става за кратко време добър печатар и сподвижник на Др. Цанков в реализирането на униатската идея³. В началото на 60-те години на миналия век Др. Цанков се отдава на обществено-политическа дейност и продава на х. Д. Паничков печатницата си за 40 000 гроша. В същата печатница вече новият стопанин печата списание "Български книжици" и някои прокатолически брошури. Но скоро младият печатар зарязва предишните си униатски възгледи и в брошури критикува правителството и палата, свързва се с патриотично настроени българи, дейци на борбата за независима екзархия – Иларион Макариополски, Тодор Икономов, Лазар Йовчев, Стоил Панов. През 1863 г. е арестуван и лежи седем месеца в цариградския затвор Паша капия. Със съдействието на руското консулство в Амасия избягва на руски параход в Русия, а оттам пристига в Браила, където се установява да работи като печатар и издател. Още в Цариград успява да пренесе печатницата си в българския метох в квартал Фенер, която по-късно е реорганизирана, става притежание на българското читалище и печата едноименното списание "Читалище".

В Браила х. Д. Паничков установява тесни връзки с книжовници и революционни дейци – Добри Войников, Георги Данчов, Димитър Дишлията, Стефан Караджа, Христо Ботев. Домът му е място, където отсядат българските хъшове. За това паметно време си спомня самият х. Д. Паничков през последните години от живота си в писмо от 26 октомври 1902 г. – Свищов, до писателя Никола Начов в София:

"... И Ботев беше при меня като мой син. От 1867 работеше в печатницата ми и ходеше с Хаджидимитрови другаре, и захванаха да стават развити народняци, се при мен квартироваха, а пък хаджи

Димитър с другарите си, спечелиха от един богаташ еврейин 800 желтици, та с тия парици помогнаха за снабдяването им [с] припаси и заминаха.

Киро Тюлешков беше словослагател при мене с Ботева. Той знае това; Левски много пътя е ноцовал при мене, па и Филип Тотю съм помагал с 21 жълт[ици]. Това знае Киро Тулеш[ков] и Павли Свисков. Това ще докаже и г-н В. Стоянов на книж. Ар[хив] на библиотеката; ако беше жив дядо Климент, па и Григорий Русчушки.

Вестниците "Дунавски лебед", "Цариградски вестник" и България много говориха тогава за мен.

Отка[к] са запомних, от тогава които бяха народни дейци се ги познавам, и аз пък простодушно съм помагал морално и деятелно, но не съм бил много интересен по 40 до 50-то лето – ходех по Гьопсанските села да възбуждам, за да правят черкови, спорил съм с владици за да не зимат много пари за освещението на Узунджово и там възбудих да направиха черква, после, като туриха гръцки книги, аз ги изгорих, та турих в черквата български. Също направих в Паша махала при Дерекьюю – на Камчия.⁵

Хаджи Димитър Паничков се установява в Браила около 1864 г. Три години по-късно възстановява печатница "Съединение", собственост на Добри Войников и известно време стопанисвана от Спас Попов. В тази печатница от 1867 г. започва да излиза в. "Дунавска зора". На следващата година печатницата е откупена от х. Д. Паничков. Той подобрява работата ѝ, набавя материали за нея. Урежда и типографско училище, за да обучава учениците на печатарския занаят. Персоналът на печатницата нараства на 5-7 души. Освен Хр. Ботев и К. Тулешков – по-късно управител на Каравеловата печатница в Букурещ и печатницата на Болградската гимназия, тук се обучават Хр. Кисев, Д. Г. Аджаров, Мих. Каназирски, Ж. Димитров, Ив. Гребенаров⁶. Към печатницата е уредена и книжарница със склад, в който се съхраняват собствени издания, книги от други български автори, учебници. За времето от 1867 до 1877 г. х. Д. Паничков печата или издава 15 вестника и 31 книги⁷. По-известни вестници и списания, които издава, са: "Хъш" (1868), "Кукуругу" (1870), "Хитър Петър" (1870), "Дума на българските емигранти" – под редакцията на Христо Ботев (1871), "Периодическо списание на Българското книжовно дружество" (от кн. 7 до кн. 11 се печата в Паничкова печатница, уредник – В. Д. Стоянов), "Клепало" (1872), "Жаба" (хумористичен вестник, под редакцията на свищовеца Ангелаки Савич, 1874), "Браилски телеграф" (според д-р Маньо Стоянов една от "метаморфозите" на в. "Хитър Петър" и идентичен с в. "Философски камък")⁸, "Михал" (1875,

под ред. на Ст. Заимов, хумористичен вестник). След погрома на Априлското въстание и в навечерието на Освободителната война х. Д. Паничков се свързва със Светослав Миларов, Тодор Пеев и Иван Драсов, под чиято редакция излиза обществено-политическият вестник "Възраждане" (1876). Печата се в браилската печатница на Паничков. Пак там се отпечатва в. "Юнак" (най-вероятно редактиран от Ив. Драсов и Т. Пеев, също едно от превъплъщенията на Паничкия вестник "Хитър Петър", както посочва д-р М. Стоянов)⁹. В Браила през същата година х. Д. Паничков издава и сатиричния вестник "Момче".

През 1876 г. той пренася част от печатницата си от Браила в Пloeщ, като предоставя работата на сестриния си син Христо Г. Кисъов¹⁰. По време на подготовката за Освободителната война в Пloeщ се съсредоточава основният контингент на формиращото се Българско опълчение. Тук х. Д. Паничков е в услуга на руската армия, като печата на изгодни цени войсковата документация. Тук печата книгата "Закон за българските войници", чийто автор е капитан Райчо Николов, и безплатно я раздава на младите опълченци¹¹. Тъй като работата на печатницата се разстройва поради затруднения във финансирането ѝ, х. Д. Паничков премества печатарския инвентар в Гюргево, а наскоро след това, при освобождаването на Свищов, се установява там, където остава до края на дните си.

Свищовският период в издателската и печатарската дейност на хаджи Димитър Паничков е белязан с усилията за утвърждаване на дунавския град като книжовно и издателско средище. За това в този град не липсват добри традиции. Опитът на стария издател се оказва решаващ, особено в първите дни на така жадваната свобода. Свищов може да се гордее, че тук е създадена първата в свободна България родна печатница. Тя е дело на хаджи Димитър Паничков, който отначало помага безвъзмездно на работещия към руския бюлетин "Летучий военный листок" българин Стефан Недев, като печата бланки и документация за нуждите на войската. Спечелва доверието на руските офицери, които му възлагат самостоятелна работа. В края на руското окупационно управление получава като награда военната ръчна преса. Така бива организирана тази първа у нас печатница. Нейният стопанин може да се смята и за първия печатар и издател в свободна България. Природно скромнен, той не афишира името си, а обявява печатницата на името на сина си Асен (Ясен) Паничков. Влагайки прекалено усърдие в работата по печатането на руските армейски книжа, х. Д. Паничков се разболява. Лекува се няколко месеца в румънската

столица. Като се връща в Свищов, освободителите вече са напуснали дунавския град. Така пропадат дължимите му суми и той загубва около 10 000 рубли.

Интересно е да се отбележи, че към Свищов непосредствено след Освобождението са отправени погледите и на други големи издатели и печатари. Христо Г. Данов още през време на войната се свързва със съдружника си във Виена Янко С. Ковачев, родом от Свищов, с когото експлоатират заедно издателско-полиграфическия комплекс в австрийската столица, известен под името "Българска печатница на Янко С. Ковачев и сие – Виена". Като човек, свързан със Свищов, пловдивският книгоиздател в изпълнение на държавна поръчка на княз Черкасски за снабдяване на освободените окръжни центрове (губернаторства) с печатна техника, пише на Янко С. Ковачев да достави една печатна машина с букви в дунавския град¹³. Тази свищовска печатница е трябвало да бъде филиал на "Българска печатница на Янко С. Ковачев и сие – Виена". Затруднените транспортни връзки попречват това начинание да се осъществи веднага, а в това време – 4 януари 1878 г., е освободен Пловдив и тогава Хр. Г. Данов известява Янко Ковачев да пренесе целия печатен инвентар от Виена в тракийския град. С разпореждането на руския императорски комисар, както отбелязва Ст. Кутинчев, в Пловдив в началото на юни 1878 г. заработва новата полиграфическа фирма "Янко Ковачев и сие". Там Хр. Г. Данов започва да издава вестник "Марица" (25 юли 1878 – 6 септември 1885 г.), под редакцията на свищовеца Григор Д. Начович и други представители на консервативните среди в Източна Румелия. Вестникът отначало е подпомаган финансово от окупационните руски власти, имащи намерение да го превърнат в свое официално издание¹⁴.

Така в първите години след Освобождението старият възрожденски печатар хаджи Димитър Паничков остава без конкуренция в дунавския град. Около 1883 г. в Свищов работи само неговата печатница, но следващите години печатниците в града се увеличават и към 1891 г. те са седем. Полиграфическото производство в Свищов намалява в началото на века. Към 1910 г. остават само четири печатници¹⁵. Това се обяснява с постепенното загубване на предишното кръстопътно значение и ролята на града като оживено стопанско и транспортно средище. Заедно с това книжовността губи онези силни позиции със своите значими представители от втората половина на XIX век. Все пак Паничковата печатница в Свищов дава през периода 1877-1905 г. най-значима дейност, като издава и отпечатва 99 книги¹⁶. Тук се изработват и голяма част от регионалните периодични издания.

Показателно е едно писмо на хаджи Димитър Паничков от Свищов с дата 13 декември 1901 г. до Никола Начов в София, с което старият печатар в реални краски описва и своето материално положение, и състоянието на печатарството в някогашния голям книжовен и търговски център:

"... Миналата неделя и ний тука в Свищов имахме свадба, ужених и последното момиче Съба х. Д. Паничкова за едно търговче с енергия момче, в такива работи човек се ся поупърлява донейде, чи сега му е тя и Модата, чи най-после, ще доде ред и за сина ми Асена, защото: къща без жена, – дюкян без чирак, село без кучи не можи са, такъв е светът. Колкото за мен аз вече престарях, па и не чюя никакъ[в] едва през 3-4 думи разбира[м] едната, и кой ще си напъва гърлото за да ми говори! Тъй ще прекарами на старини, благодарим на Бога до тоя час.

Аче като обърнаха град Свищов на околия, то: съвсем пропадна, търговци са преместиха по други градове..., дюкяни са затвориха кафенета така, които са отворени няма вятър човек. Хората намаляха речи го – запустява. Тука имаше 6-7 печатници, сега останаха 4. Ас като печатар, работя у дома си без да плащам кирия, но, евтено, чи и няма работа а полицейските учреждения печата един адвокатин печатар, тъ не можа да съ вредя за работа, ако науча някой ученик на занаята подмамат го други печатари, готов, научен, когато няма какво да работят тогава редят календари, нацапам книгата па са на орчат (проваждам две календарчета, те са играчка), когато няма работа карам чираците да са учат да редят календарчета..."¹⁷

Непосредствено след Освобождението хаджи Димитър Паничков прави сериозни опити да продължи издателската традиция на някои от периодичните издания, които списва в румънския период от своята дейност на печатар и издател. Така през 1878 г. възстановява за кратко време вестник "Хъш". От 12 октомври 1878 г. до 31 март 1879 г. издава в "Дунавска зора", който обаче е твърде различен от браилското едноименно издание – сега вестникът е информационен седмичник с либерална насоченост. От 7 април 1879 г. до 14 октомври 1879 г. вестникът излиза вече под името "Народ", като редактори са бившият редактор на възрожденския вестник "Турция" Никола Геневич и Васил Манчов – виден свищовски учител и книжовник. Издател на в. "Народ" е и И. П. Адженов. Вестникът запазва информационния си характер и либералните позиции. През 1879 г. х. Д. Паничков подновява и с прекъсвания издава любимия си хумористичен вестник "Хитър Петър" (1870-1884). В Паничковата печатница до балканските войни се

печатат много други периодични издания. Ето някои от тях: "Клепало" (1884), хвърчащият лист с данни за подготовката на Второто велико народно събрание под заглавие "Общо мнение за през Великото народно събрание" (27 юни 1881), органът на Свищовското либерално бюро "Избирател" (май 1885–юни 1886), информационният седмичник "Дунавски известия" (1894–1915, излизал и в други свищовски печатници – на Д. Т. Дамянов, А. Н. Данков, Д. Тричков и печатницата на Дунавското печатарско дружество), свищовският информационен лист "Знаме" (подкрепящ управляващата Демократическа партия и излизал през 1908–1909 г.), местният орган на Прогресивно-либералната партия "Подкрепление" (1902–1903) – сред чиито редактори е и самият х. Д. Паничков, опозиционният народняшки вестник "Свободна трибуна" (1901–1905), рекламният вестник "Ред" (1900–1902). През 1881 г. в Паничковата печатница излиза и педагогическият вестник "Просвещение", с редактор М. В. Юркевич – руски кореспондент от Освободителната война.

Като пръв печатар в освободена България дядо Паничков е съзнавал, че освен в отпечатването трябва да насочи усилия и към авторски изяви. Той става автор-съставител на популярни за времето си календари: "Свищовски календар за 1879", "Свищовски народен календар за 1880 високосна година", "Свищовско календарче 1881 година, 365 деня". Той издава и брошурата "Лицемерието на протестантите и съставянето на верозаконното дружество "Ревност" (1882), в съавторство с х. Михаил Янков Гребенаров. В Паничковата печатница излиза и учебното помагало "Ръкамница за първоначално училище" (1881). В 1878 г. издава преводната книга на Христо Кисев "Хрисмос или проповедта на блажената йеромонаха Агатангела предсказва на политични случки с предвещанието на Мартин Задека". В същата печатница излизат драматичните творби на Добри Войников: "Училищно театро. Чорбаджията" (комедия в три действия, 1881), "Поевропейчане на турчена" (комедия в 1 действие, 1882), "Възцаряването на Крума Страшний" (историческа драма в 3 действия, 1884).

Продължавайки традициите си отпреди Освобождението да издава книжнина, свързана с дейци на националноосвободителните борби, х. Д. Паничков през 1878 г. издава мемоарната книга на Ботевия четник от Свищов Иваница Данчев "Любопитен поглед за народното ни движение. Събитие от 1874 до 1878 г.". Същата година печата книга първа на "Гусла с песни" от Никола Живков – четник доброволец в Сръбско-турската война 1876 г. и автор на популярната опълченска песен "Шуми Марица", станала по-късно

национален химн на младата българска държава. През 1879 г. издава "Три прокламации на бой" от Никола Живков. През 1880 г. х. Д. Паничков печата читанката "Тайната сила (природата). Читанка за II и III отд. на осн. школа" от същия автор. Навярно духът на книжовен Свищов скоро привлича Никола Живков и в началото на 80-те години на миналия век той идва в Свищов. Заедно с бъдещия проф. Иван Шишманов и чеха Ф. Сплитек основава първата в страната учителска професионална организация под името "Свищовска учителска дружба", от модела на чийто устав наскоро е изработен уставът на Българското типографско дружество в столицата¹⁸.

Обективността изисква да кажем, че хаджи Димитър Паничков в свищовския период от своята печатарска и издателска дейност трудно се приспособява към условията на новата конкуренция. За модернизиране на печатарското производство се изискват солидни инвестиции, а стария възрожденски издател работи още с техника отпреди Освобождението. Той не успява да се замogne. Трудно издържа голямото си семейство. Постепенно годините натежават и след 90-те години на миналия век отстъпва работата на своя син Асен Паничков, който вече е изучил занаята от бащата и ръководи печатницата до Балканската война. През войните печатницата преустановява работа. Според изследването на Ст. Кутинчев от 1878 до 1913 г. Паничковата фамилна печатница отпечатва 120 книги, като най-интензивен е периодът от 1901–1905 г., когато са отпечатани 27 книги¹⁹. Същият автор твърди, че Асен Паничков става наемен работник в печатница "Искра" – София, което е и краят на фамилната печатница на Паниčkови в дунавския град. Необходимо е обаче да уточним, че след войните, вероятно около 1920 г., със завръщането на Асен Паничков в родния Свищов, печатница "Паничков" отново започва да функционира, вече възобновена и модернизирана. Тук се печатат значителен брой периодични издания от града, региона, а също и от различни краища на страната, което говори за големия авторитет на тази фамилна полиграфическа фирма, просъществувала до септември 1944 г.

Незавидна е съдбата на възрожденския издател и печатар хаджи Димитър Паничков в последните десетилетия от живота му. Наистина, той доживява преклонна столетна възраст, но бедността върви по петите му. Свищовската община се опитва да помогне на заслужилия деец на книжовността през 1888 г., като му отпуска парична помощ²⁰. По предложение на Стоян Заимов Народното събрание е трябвало да даде 140 лв. пенсия за стария печатар, който обаче отказва от нея. Впоследствие х. Д. Паничков пожелава да му

се отпусне пенсия. Така през 1891–1893 г. получава по 30 лв. месечно, но и тази скромна подкрепа скоро му е отнета. До края на живота си дядо Паничков поддържа кореспонденция с писателя Никола Начов, по това време гимназиален учител в София. В много от писмата х. Д. Паничков изразява надежда, че другарите му от емигрантските години в Румъния не са го забравили и ще помогнат за възстановяване на пенсията. Така на 22 ноември 1902 г. той пише на Н. Начов: "Попитайте Г-на Заимова когато са случи да го срещнете в някой кафене, да ти каже за мене, ще има ли някой надежда, или да са откажа от такава севда, а че той като има влияние може да издейства..."²¹

В едно от следващите си писма от Свищов с дата 28 декември 1902 г. старият печатар се жалва на Никола Начов:

"Знам че Цанков е великодушен. В Ц[ари]град бях му на печатницата директор. Той ми отстъпи с фермана заедно печатницата но като замина за България, аз я преместих на Бълг[арския] метох, ала збърках и като са завърна Цанков се дохождаше на метоха често при мен.

Един път печатих брошура против католиците, които ма дадох под съд и затвориха печатницата ми, и Цанков пак ми я отвори с голям труд – работи дълги и широки. До сега Г-н Цанков се ме е обичал, а сега, от какво ли е истинал към мене? Ала съм в надежда че се ще да ма удовлетвори с помощта си.

Мислех че Заимов има влияние. Ето заседа-нията са свършиха вече. Пак останах като кон на празна ясла, тука свищовските търговци които мъ знаят и са подписаха на прошението ми, са чудят, защо Народ[ното] събрание е некому майка, некому мащеха?"²²

На 7 септември 1907 г., в миг на прозрение и отрезвяване пред суровата действителност дядо Паничков пита в писмо до Никола Начов: "Седя и мисля като престарях ще доживея ли докът потвърди честния съд това мое заслужено дело? И ако го намериш за добро те моля отговори ми, аз съм отчаян, престарях немога и да ходя вече, краката ми ма не слушат, а пък съм здрав!"²³

На 8 февруари 1909 г. спира да бие сърцето на големия родолюбец, който с издателската си дейност, с работата си като печатар преди и след Освобождението вписва още една светла страница в историята на българската книжовност у нас.

БЕЛЕЖКИ

¹ Начов, Н. Калофер в миналото. Кн. I. С., Земиздат – II изд.; I изд. – 1927, с. 161.

² Паничков, Д. Спомени. – В: Книга за българските хаджии. С., 1985, с. 102-111.

³ Кутинчев, Ст. Печатарството в България преди Освобождението. С., 1920, с. 70.

⁴ Ганчев, Ст. Свищов. Принос за историята му. Свищов, 1929, с. 247.

⁵ НБКМ – БИА, ф. 670, а. е. 106, л. 8.

⁶ Кутинчев, Ст. Цит. съч., с. 102.

⁷ Българска възрожденска интелигенция. Енциклопедия. С., 1988, с. 497.

⁸ Стоянов, М. Българска възрожденска книжнина. Т. 1. С., 1957, с. 460.

⁹ Стоянов, М. Цит. съч., с. 464.

¹⁰ Ганчев, Ст. Цит. съч., с. 248-249.

¹¹ Пак там.

¹² Начов, Н. Новобългарската книга и печатното дело у нас от 1806 до 1877. – В: Сб. на БАН, 25, С., 1921, № 10, с. 64.

¹³ Кутинчев, Ст. Цит. съч., с. 170-171.

¹⁴ Иванчев, Д. Български периодичен печат 1844-1944. Т.1. С., 1962, с. 465.

¹⁵ Бенмайор, М. Типографското производство в България. – Списание на Бълг. иконом. д-во, 1910, № 3-4, с. 232.

¹⁶ Христов, Г. Свищов в миналото 86-1877 г. Свищов, 1936, с. 355.

¹⁷ НБКМ – БИА, ф. 670, а. е. 106, л. 2-3.

¹⁸ Ботушаров, Хр. Никола Живков. С., 1986, с. 81.

¹⁹ Кутинчев, Ст. Цит. съч., с. 107.

²⁰ ДА – В. Търново, ф. № 661 К, оп. 1, а. е. 28, л. 40-43. През 1888 г. за кратко време х. Д. Паничков премества печатницата си в Никопол, но после я връща в Свищов. Дали това не е подтикнало общинарите да се замислят над съдбата на заслужилия, но беден печатар?

²¹ НБКМ – БИА, ф. № 670, а. е. 106, л. 12.

²² НБКМ – БИА, ф. № 670, а. е. 106, л. 15.

²³ НБКМ – БИА, ф. № 670, а. е. 106, л. 26

КНИГОТЪРГОВИЯ

АКТУАЛЕН ПРОБЛЕМ НА ДИНАМИЧНОТО ВСЕКИДНЕВИЕ

Н. с. Татяна Дерменджиева, к. ф. н. Константина Недкова

Централизираната система за книгоразпространение се разпада и държавната книготърговия е вече само една от формите на тази дейност със силно стеснен периметър. Частните фирми са преобладаващи.

Разви се процесът на преливане между издателската и книгоразпространителската дейност. Част от издателствата си изградиха собствена мрежа за разпространение и заедно с това ползват и участват в различни подобни форми.

Все още не е изградена система за книготърговия в истинския смисъл на думата, но нейните елементи са налице. Свидетели сме на изключително динамични процеси, протичащи през последните четири години. В първите две години се създадоха немалък брой частни фирми за книготърговия на едро и дребно, които впоследствие се развиха по различен начин: малка част от тях разширяват дейността си и в известен смисъл монополизират пазара, налагайки му еднотипност, други – натрупали капитал, започват да се занимават с книгоиздателска дейност, трети се обединяват или разделят. Не са малко и бързо отказалите се поради финансови и други причини. Тази нестабилност се отразява и върху възможността за информация за книгоразпространителската дейност.

В последните години започна и процес на окрупняване на средищата за книготърговия на едро – увеличават се книжните борси, които се утвърждават като най-перспективна форма.

Какви са предимствата на борсите за издателите? Улеснява се продажбата на едро, създава се възможност за контакти между тях, по-добри условия за избор на книги на повече издателства.

Книготърговията на дребно се представя от книжарската мрежа и уличната книготърговия, която възникна като израз на потребността от форми на директна книгопродажба основно в големите градове.

Панорамата на книжовния ни живот непрекъснато се променя – на мястото на големия брой закрити книжарници се появи едно специфично българско явление – уличната книготърговия. Напористи частни търговци избраха за работно място оживените централни улици, площади, спирки на транспортни средства, гари.

Сергиите, масите и щандовете с книги се настаниха заедно с павилионите за вестници и списания на най-оживените места в големия град и се превърнаха в своеобразни културни центрове.

Какви са предимствата на тази форма на книготърговия? Книгата е навсякъде, където биха искали да я купят, т. е. намалява се времето на купувача за търсене на книжарница, може да се получи информация за "топлите" издания. Тези предимства за купувача-читател са налице, защото книготърговците работят с едни или няколко сходни по издавана литература издателства, стремят се да получат колкото се може по-обстойна информация за продукцията на съответното издателство.

Недостатъци: разполага с много малка площ, атмосферните условия влияят върху определен вид книги – книги с твърди корици, луксозни издания или скъпоструващи заглавия, което ограничава и тяхната продажба; предлагат се нови книги за срок не по-голям от седмица, т. е. рязко се съкращава времето за предлагане и продажба на едно заглавие.

Няма спор, че книжарниците са и ще бъдат винаги необходими, тъй като техните предимства не могат да се заменят от друга форма на книготърговия на дребно. Каквито и трудности да съществуват в изграждането на книжарската мрежа в цялата страна, убедени сме, че макар и с по-бавни темпове, този процес ще се развива. Голяма част от книжарите в държавните книжарници са на мнение, че много важен фактор за тяхното оцеляване е предоставянето им на свобода при подбора на

литература, установяване на преки договорни отношения с издателствата. Откриването на частни книжарници е затруднено главно от високите наеми на заеманите помещения. Въпреки всички трудности отделни издателства създават верига от книжарници първоначално в големите градове. Почти всички ВУЗ-ове също имат собствени книжарници, разположени на територията на съответния ВУЗ. Може би кооперирането на няколко издателства или книготърговски фирми за откриване на книжарници би тласнало напред този сравнително бавен процес. Казваме бавен, защото става дума за книжарници, в които се предлагат книги и периодични издания, заедно с книжарски пособия или само книги, докато частни книжарници за канцеларски пособия, ксероксни и др. подобни услуги има вече немалко на брой.

Ще споменем и три форми на книгоразпространение, които са недостатъчно популярни в настоящия етап, главно поради финансови причини, но са перспективни от гледна точка на доказаната резултатност в други страни. Това са: книгопоща, абонаментна система и книготърговия по домовете.

Книготърговията трябва да се погледне от нов ъгъл – в контекста на другите културни дейности, превръщането ѝ в част от тях. Могат да се организират щандове за продажба на книги, да се ползват различни форми на информация и реклама на книги – в библиотеки, читалища, кинозалони, фойета на театри, в музеи и училища. Такъв подход би бил особено полезен за малки селища, чиито жители в повечето случаи са лишени от възможността да купуват книги там, където живеят.

Това са някои от проблемите на книготърговията, които, както много процеси в нашето динамично ежедневие, подлежат на развитие и за решаването им са нужни обединяващите усилия на държавата, издателствата и книготърговците.

ИЗДАТЕЛСКИ НОВИНИ

«Международният панаир на книгата "София' 95" ще се проведе в Националния дворец на културата от 15 до 19 ноември 1995 г. Ще се организира от Националния център за книгата при Министерството на културата съвместно с Асоциацията на българските книгоиздатели и НДК в столицата.

«Списание "ИЗДАТЕЛ" вече се радва на проявен интерес от страна на националните медии. Така в едно от декемврийските си излъчвания на "Ефир 2" (1994) в предаването "Книжна борса" бе оповестено излизането на първия брой на първото в страната списание за издателска дейност, като бяха обявени някои теми и материали за брой 1, 1995 г.

На 12 януари 1995 г. в младежкото предаване на "Радио Га-га" (програма Христо Ботев, 21-23 часа, водеща Анета Янакиева) с участието на отговорния редактор на сп. "ИЗДАТЕЛ" бяха коментирани целите и задачите на списанието.

«В началото на декември 1994 г. се появи второ преработено и допълнено издание "Справочник на издателства, редакции и печатници в България". Книгата се издава от Народна библиотека "Св. св. Кирил и Методий" и Център за национална библиография, под редакцията на н. с. Антоанета Тотоманова и н. с. Татяна Дерменджиева. На 380 страници текст авторите предлагат адреси и тематиката на издателства на книги; адреси на издатели и редакции на периодични издания; адреси на печатници. Материалът е предаден в азбучен ред на наименованията на издателствата, редакциите и печатниците и лесно може да ориентира заинтересования читател, специалист, издател, книгоразпространител, библиотекар, печатар. За лесния достъп до желаната информация спомага и добре уредената система от показалци.

«Университетското издателство "Св. св. Кирил и Методий" – Велико Търново издаде каталог № 3, ноември – декември 1994 г., съдържащ нови заглавия от репертоара на издателството, анотации на излезли и подготвени за печат книги, предстоящи заглавия, периодика. Сред най-новата продукция са солидният научен сборник с твърда подвързия "Лингвистични студии", посветен на учените Кирил Мирчев, Стойко Стойков и Константин Попов; сборникът с материали по Патрология, Догматика и Етика "Вяра и живот" на богословите Иван Петев, Тотю Коев и Димитър Киров; сборникът документи "Планове и програми в националноосвободителното движение през Възраждането" на Георги Плетньов и Иван Стоянов; сборникът документи и материали "Българите от Украйна и Молдова (1941-1945)" – съставители Петър Тодоров и Благовест Нягулов в Трудове на ВТУ, том 31, книга 3; както и книгите "Сребърен век на руската литературна критика" (съст. Р. Кърпачева) и "Материална култура на Второто българско царство" (Т. Овчаров); "История на българския народ през XV-XVII в. в таблици, схеми, карти и тестове" (учебно помагало, авт. Ив. Тютюнджиев, Кр. Муцафова).

МИНАЛО И СЪВРЕМЕННОСТ

СЪДБАТА НА БЪЛГАРСКИЯ АВТОР

Проф. д-р Ани Гергова

Везните, които отмерват баланса между битийната осигуреност на създателя на писмени послания и волята му свободно да изрази своя творчески порив, са твърде чувствителни. Те рядко са в равновесие, защото са в ръцете на властни сили, движещи обществото, неговите ресурси, устройство и ориентации. Не може да бъде разбрана сегашната орис, конфликтите, пред които са изправени битието и съвестта на автора. Без да се вземат предвид предпоставените и действащите понастоящем социокултурни условия.

Българският автор-литературен творец оформя своя облик в епохата на Възраждането. Нему принадлежи заслугата за конструиране на родния книжовен език, за жанровите трансформации от фолклорно към съвременно литературно творчество, за утвърждаването на новобългарската печатна книжнина и периодичен печат. Лицата с авторско присъствие, сравнени със своите побратими в свободните книжовно напреднали държави, са далеч по-малобройни. Последното изследване на българската възрожденска интелигенция дава сведения, че тя излъчва 123 писатели, 63 журналисти и 70 редактори на вестници и списания. Те съставляват 1,16 процента от общо 7394 лица, ангажирани с интелектуален труд. Проявленията им са разностранни, съвместяват просветни, научни, литературно-творчески и обществени дела. Доминиращ мотив за участие в писменото общуване е отхвърлянето на чуждестранното иго, патосът на дейността им е патриотичен. Закърмени са с идеите за свободата на българския народ и са чужди на интереса към материални придобивки и изгоди.

Търновската конституция на новоосвободена България третира проблемите на печата от демократични позиции. Започва изграждането на печатна база на родна земя. Издаваните книги бързо нарастват по брой – до края на 80-те години те са към 400 годишно, докато за целия възрожденски период са около 1800. Вестниците, прилягащи на

политически динамичните времена "никнат като гъби", както констатира журналистиката. Въпреки множаките се издания, въпреки широките просветни инициативи и нарастващия брой на училищата, по думите на Т. Влайков, изречени през 1891 г., "грамадна маса от нашия народ... още се намира в полутъма". Според преброяването от 1887 г. грамотните съставляват едва 11 процента, а това са главно "средна ръка" хора, живеещи бедно, полуселски, с примитивен бит. Отзивите за обществения слой, призван да ръководи културния живот, са твърде негативни. Пак Т. Влайков си спомня: "Бившият учител стана началник, търговецът стана съдия, кундурджията – секретар". С. Радев обобщава, че към държавната трапеца се домогва "печален сбор от хора, полуинтелигенти, които Освобождението беше изтръгнало от техните дюкяни и които бяха неспособни да се върнат към стария живот". В тази среда живее следосвобожденският писател. Немалко са бързащите да пишат, превеждат и произвеждат "всевъзможни умствени трици", по израза на З. Стоянов. Развихря се графомания, трупа се "тор на книжовната ни нива", както твърди Ив. Вазов. Така се определят "драмите" на Т. Хаджистанчев, многочислените песнопойки и съновници на М. Гребенаров, "романът" "Ничтожна фамилия и въздушна природа" на Н. Семков. Подтиците за припряна надпревара в издаване на "литературни" произведения са преди всичко в желанието за себеизтъкване и маниашка себевлюбеност. Те се проявяват, когато в обществото отсъстват ценностни ориентации, когато книгоиздаването е неспособно да се изправи срещу този "ламтеж за излизане начело". В зейналото за публикационна активност пространство се плоди "книжовният буренак". Създава се измамната представа, че всеки може да дава акъл, да пише и да издава. Срещу "лакомите било за слава или за пари", срещу "полуумните писатели" в онези времена противодейства зрялата литературна мисъл,

"Модерато"

худ. Хр. Цацинов

както личи от цитатите. Тя има съзнанието, че е наследник на възрожденските художествени завоевания. Затова далновидният З. Стоянов не само напада графоманията, а се заема да издаде Каравеловата белетристика и Ботевата поезия.

Книжовната политика през 90-те години на миналия век и през първите десетилетия на нашия, провеждана от книжарите-издатели и от издателите, постепенно постига адекватни за литературното творчество критерии и форми на организация. Тя стъпва на принципите за стимулиране на качествени авторски аспирации, по възрожденски и с конституционна поддръжка следва демократическа насоченост. Не е възпрепятствана от цензорни ограничения, каквито са наложени в други страни. Такива изводи прави и Г. Дерманчев през 1907 г. в едно сравнително изследване на руската цензура и законовата уредба у нас. За съдбата на българския автор обаче с нарастваща значимост става проблемът за правното уреждане на неговия статут. Законотворците дълго време пренебрегват въпросите на литературната собственост. Някои правила за издателските договори за първи път въвежда Търговският закон от 1897 г. В края на XIX в. са регистрирани вече случаи на изплащане на авторски хонорари (най-типичен е примерът на Т. Ф. Чипев във взаимоотношенията му с Ив. Вазов), но закрилата на литературния творец все още остава желана перспектива. В анкета на в. "Вечерна поща" през юни 1907 г., посветена на неговите проблеми, П. Тодоров изразява недоумение как "този жизнен за литературното ни творчество въпрос е толкова занемарен от държавата, от законодателите за интелектуалните среди, пък и от самия писателски свят". Няколко години по-късно група писатели в писмо, отправено до министъра на финансите, изразяват негодувание от отношението на властта към литературния труд. Те питат: "Трябва ли да мислим, че българската държава, която не е издала още закон за литературната собственост, е почнала да счита умствения труд за твърде вредителен и опасен, та го облага така безогледно, както се облагат тютюна, алкохола, хазартните игри и взривните вещества?" До утвърждаването на първия български Закон за авторското право се достига едва през 1921 г. През 1931 г. България ратифицира Римската редакция на Бернската конвенция от 1885 г., с което прави стъпка към гарантирана международна закрила на литературните произведения. Тези безспорно необхо-

дими законодателни начинания обаче не повлияват съществено върху цялостния книжовен живот на страната.

Търсим ли обобщаваща характеристика на българското издателско дело в периода между двете световни войни, не може да не установим, че преобладаващата част от неговите деятели нямат възможности за сериозни инвестиции, те не разчитат на печалби, а следват убедеността, че вършат народополезна работа. Някои от тях, като известният до Първата световна война издател Ал. Паскалев, се оттеглят поради финансови трудности. Други издателства, като Чипеви, Юрукови, Игнатови, търсят опори в семейната приобщеност и родовата приемственост на книжовните начинания. В тези фамилно-патриархални издателства се извършва и подборът, и преводът, и редактирането, и продажбите. Така икономисват средства и създават традиции, прекъснати с ликвидацията на частното книгоиздаване. До този етап издателствата у нас са около 180 на брой. Книгоиздаването е наглед значително – над 2000 заглавия годишно (приблизително колкото са заглавията спрямо населението в Германия, Норвегия, Франция). Критичните оценки още на съвременниците обаче подчертават, че само по статистически сведения нашата книжовност е преуспяваща. Голяма част от изданията са малки по обем и неугледни на вид (през 1930 г. 50 процента от издадените книги са до 64 страници). Те са неподшити и неподвързани, отпечатани са най-често на евтина и нетрайна хартия, в малки формати. Тези характеристики определят и ниските им цени. Оттам се коренят и ниските или липсващи авторски хонорари, с които литературните творци изобщо не могат да си осигурят издръжка. В спомените си К. Гълъбов пише за А. Страшимиров: "Вкъщи той ми говори много за своето материално положение – че едва свързвал двата края, защото други доходи, освен тия от хонорари нямал... Тия тежки условия били главната причина за бавното развитие на нашата литература". В този смисъл са ред публикации в нашите периодични издания. Изтъква се, че хората на перото са принудени да поемат някоя чиновническа служба, а между другото да пописват. Д. Дебелянов споделя: "Трябва наистина да се зарови човек в някаква тясна, тъмна, прашна и сънлива канцелария, за да може да познае по-добре каква цена има свободата и животът в открито море, далеч от всякакви мизерни пристанища". К. Христов негодува, че в душната

чиновническа атмосфера "залькът хляб, който държавата дава на неколцина наши млади писатели, зловни шефове им го посипват с отрова всеки ден".

Приведените и ред други свидетелства за незавидната съдба на българския автор ни карат да се запитаме дали тя е съществено различна от участта на пишещите другаде по света. В малка и бедна България, по-късно тръгнала към съвременно културно изграждане, признаците на житейски несгоди и притеснения са далеч по-силно изразени. Те се споделят не само от случайно или временно появилите се на литературното поле, а са орис и на големите дарования – учени и писатели. Както твърди Ив. Хаджийски, те "живеят от преводи, детски списания, учебникарство и всички други възможни занимания, но не и от пряк литературен труд". Разлика се открива и в друго отношение – в по-засиления щрих на духовна независимост от власт и от конюнктура, многократно и с достойнство декларирана. В статия за отношението на държавния глава към българската литература през 1907 г. д-р К. Кръстев пише: "Между писателите с талант и значение никой не си купи охолан живот с цената на своята чест, на своята свобода, на своята гордост". В литературните среди се отстоява възгледът, че необвързаността с каквито и да било привилегии гарантира творческата свобода. Д. Дебелянов нарича "безличен пазарски хитрец" този, който угодничи, за да получи облаги. Й. Марионополски предупреждава, че зачисленият на "държавна ясла" е лишен от творческа самостоятелност. През 1938 г. К. Христов чрез в. "Литературен глас" отправя възхвала към неподкупния от комерчески интерес български писател – в неопетнената му съвест той вижда неговото "вдъхновено превъзходство над пишещите в другите страни събрата". Показателна в това отношение равностметка се открива и в размислите на мемоариста К. Константинов. През 60-те години вече той си спомня: "В България допреди 15-20 години писателят от всички най-малко може да спечели пари. Заниманието с литература в очите на другите беше нещо като "цигулката на Енгр", т. е. някаква маниашка слабост, която за благоразумното общество само пречеше на служебните задължения. Това жестоко отношение понасяхме няколко десетилетия и за да се спасяваме от него, ние криехме щом беше възможно, онова, което всъщност е смисълът на живота ни".

Погледът към миналото на българското авторство ни задължава да отбележим и цензурните

ограничения на неговата свобода, предприети след деветоюнския преврат от 1923 г. Историците на нелегалната марксистко-ленинска книга (така е озаглавен трудът на П. Цанев) от периода до 1944 г. старателно издирват свидетелства за нейното присъствие въпреки репресивните мерки срещу създателите и издателите ѝ. Те подчертават, че са използвани полулегални и нелегални форми на книгоиздаване. Изчерпателни библиографски списъци се дават на библиотеките към периодични издания (в. "Поглед", "Ехо", "РЛФ"), на книги, подготвени под прикритието на частни издателства ("Нов свят", създадено през 1932 г., "Българска книжнина" – 1936 г.). В тези списъци присъстват имената на комунистически водачи и идеолози, на съветски писатели. Направени с цел да докажат жизнеността на тяхната идеология, те карат днешния изследовател да си задава въпросите – дали ако цензурата е била наистина резултатна, те биха могли да се появят, дали наличието им в издателската продукция на онези времена не е потвърждение на стремежа на книжовните дейци към размислие, към свобода на литературните прояви. Българската книжовност си остава плуралистична, дистанцирана от крайни мерки на държавната власт и представените в обществото партийни тежнениа, разчитаща в относително бедните стопански условия на инициативата на частните по вид на собственост издатели. Авторството се утвърждава и разгръща, но не с аспирация към власт и житейско благополучие, а като наклонност към народослужене, към национално себеутвърждаване и културно-просветно надмогване на изостаналостта и невежеството, към стойностна национална литература.

(Следва)

СРЕЩИ

От Коледния панаир на книгата в НДК – София, сред пъстротата на издателска продукция, бяхме впечатлени от

БИБЛИОФИЛСКО ИЗДАТЕЛСТВО "ЛИКОВСКИ"

Лъчезар Георгиев

В столицата от 13 до 17 декември 1994 г. се проведе Коледният панаир на книгата. Авторитетни и по-малко познати издателства от цялата страна и чужбина изложиха разнообразни по тематика и оформление книги. Наред с традиционното многообразие на художествена преводна литература (за сметка на незначителен брой български автори – белетристика, поезия, публицистика) се забелязваше определен интерес към научната, учебната, учебно-помощната и друг тип специализирана литература, представена предимно от Академично издателство "Марин Дринов", Университетско издателство "Св. Климент Охридски", издателство "Наука и изкуство", Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий". Със своя оригинална творческа физиономия се показва и библиофилското издателство "Ликовски" – София.

Издателството е създадено през 1992 г. Президентът-стопанин е и редактор на повечето от издадените книги. Сам е интересна творческа личност – има определен интерес към исторически проучвания, автор е на 14 селищни монографии. Допреди година работи в издателска къща "Земя" – София, после започва самостоятелна издателска дейност.

По-характерното за това малко познато издателство с определено място в столичния книжовен живот е неговата специфична ориентираност – към онези любители на книгата като предмет на изкуството, към библиофили, държачи на

ценното и стойностното. Друга отличителна черта на "Ликовски" е малотиражността и високото качество на всеки екземпляр от изданието. Образец за полиграфическо изпълнение е водещата библиотечна поредица "Наследство", в която са планирани за издаване 27 български автори на поезия, неиздавани от десетки години. Част от тях са вече отпечатани от "Ликовски". Така например на пазара се появи стихосбирките на Сирак Скитник, Мара Белчева, Екатерина Ненчева, Никола Ракитин. Издателят функционално е подбрал най-доброто от тези поети или пък най-сполучливите им книги. Самите автори имат своето място в литературните процеси от началото на века до 30-те и 40-те години, но по една или друга причина са били подминавани, забравяни или споменавани мимоходом.

Форматът на поредицата книги е малък, т. нар. "златно сечение" – 60x90/64. Форзаците са оформени според емблемата на издателството. Хартията е 115-грамова (магномат), доставяна от Австрия. Подвързията се изпълнява безупречно, като заглавията се отпечатват със златно фолио. На контратитулната страница се поставя поредният номер на дадения екземпляр от изданието, с печата на издателството. Указва се много точно тиражът. Обикновено той се движи между 500 и не надвишава 1000 екземпляра.

Подвързията на книгите от поредицата се извършва ръчно, в издателството.

Самият издател не разполага с голям екип. Помагат му членовете на семейството и за книговезките операции, и за пласирането на продукцията. Постепенно издателство "Ликовски" се специализира и в изработката на т. нар. двусъставна подвързия. Операциите също са ръчни и изискват голяма прецизност. Материалите се набират трудно, но създадените връзки с полиграфисти улесняват издателя. Към разнообразието на продукцията може да се посочи още и изработката на специални махагонови кутии, които отвътре са тапицирани и са предназначени за поставяне на книги от поредицата. Действително те изглеждат твърде луксозно и са предназначени за истински библиофили, но си струва човек да има поне едно такова произведение, съчетание между изкуството на книгата и опитността на майстора, работещ с дървесината.

Сред издадените от "Ликовски" книги има и по-друг тип издания – "Богородичен хляб. От селските черкви на Предбалкана до френската столица" (1992) от Илия Пехливанов и "Отвъд чертата" (1994) от Георги Заркин.

Луксозно поднесената книга на Георги Заркин включва негови стихове, писани в затвора, и писма до негови роднини. Авторът е убит зверски в Пазарджишкия затвор на 7 август 1977 г. Тази книга е първата му задочна среща с читателя – книга на истински десидент, борец срещу тоталитаризма в най-уродливите му форми. Предговорът на Николай Ликовски хвърля допълнителна светлина върху биографията и творчеството на този даровит поет с будна гражданска съвест.

Със специфичната си тематична насоченост и оригиналността на издателските решения "Ликовски" се нарежда между издателствата в страната, които заслужават внимание и поощрение като истински дейци на книжовността.

ЛЮДМИЛА ХАРМАНДЖИЕВА – ДИРЕКТОР НА ИЗДАТЕЛСТВО "АРЛЕКИН", БЪЛГАРИЯ

Вече две години и България в сред двадесетте страни, които издават книги на "Арлекин" – световноизвестното издателство на любовни романи.

Вие сте ръководителка на едно от най-популярните издателства на любовни романи у нас, чийто книги спечелиха много и трайни почитатели. В какво се крие разковничето на този успех?

В качествата на самите книги. Рекламата също има голямо значение. Когато "Арлекин" се появи на българския пазар, вече имаше утвърдени издатели на любовни романи и жанрът бързо набираше популярност. Нашите книги просто намериха своето място и успеха да се наложат по определени причини – те са съвременни, динамични, написани леко, с чувство за хумор, завършват щастливо, утвърждават вечните общочовешки морални ценности, което ги прави приемливи за читатели от най-различни страни, независимо от техните специфични културни традиции. Посрещнати бяха възторжено от нашите читатели. Често получаваме писма. За мен е удивително колко зряло и правилно разбират и приемат читателите както нашите книги, така и самия жанр, и колко повърхностни са в оценките си някои медии, които понякога явно в желанието си за евтини сензации умишлено създават погрешно обществено мнение.

Направо е парадоксално разминаването между нормалното отношение на читателите към любовните романи и преднамерената ирония на някои журналисти, която всъщност издава ниско културно самочувствие и елементарно непознаване на културните процеси.

Какви бяха мотивите ви, когато поехте отговорните функции на директор на "Арлекин", какви са вашите амбиции, най-важното в стратегията на издателството?

Постъпих в "Арлекин България" още от създаването му. За мен беше истинско предизвикателство да работя в това световно издателство, с неговия професионален стил и ритъм на работа, с всички трудности, които срещаме по пътя към успеха. Мисля, че най-важното в стратегията на издателството е никога да не стои на едно място, всяко постижение да е трамплин за следваща по-голяма цел.

Какви са главните ви принципи и изисквания при избора на сътрудници в екипа ви?

Да са най-добрите в своята специалност. Професионалните им качества. Да са лоялни и да вярват в това, което вършат.

Какво бихте казали за световното семейство на "Арлекин"?

Не бих искала думите ми да прозвучат като реклама, но канадското издателство "Арлекин" е наистина най-голямото и утвърдено издателство в света на съвременни любовни романи. Подчертавам съвременни, защото най-големите конкуренти на "Арлекин" са по-изявени в исторически романи. Книгите на "Арлекин" се разпространяват в повече от 100 страни на 26 езика. В някои европейски страни "Арлекин" работи в сътрудничество с едни от най-големите местни издателства – например във Франция – с "Ашет", в Германия – с "Шпрингер", в Италия – с "Мондадори" и др. Историята на успеха на "Арлекин" е доста интересна и дълга, може би тема за отделен разговор.

Имате ли образци на издатели на "Арлекин" от други страни и с какво ви възхищават те?

Те са много. Най-вече със своя замах, с високия си професионализъм, със своята всеотдайност в работата, с неизтощимата си творческа енергия. От по-новите бих споменала издателствата на "Арлекин" в Чехия, Полша, Унгария – дейността им е изключително успешна.

С кои институции, издатели и специалисти си сътрудничите най-успешно и от кого получавате стимул в нелеката си дейност?

Ние работим добре с повечето свои партньори, не бих могла да изброя всички. Имаме добро сътрудничество с печатница "Образование и наука", с Народната библиотека "Св. св. Кирил и Методий" и други културни институции, с вестници, радиостанции, рекламни агенции, с някои разпространители – много са. Най-силният стимул за мен лично са чудесните, откровени и понякога трогателни читателски писма. Хората ни пишат с толкова любов, с толкова доверие споделят своите мисли, чувства, препоръки, уверяват ни, че нашите книги им носят радост, успокоение, ведро настроение, дори житейски поуки.

Какво мислите за лоялността и професионалната етика между българските издатели?

Има още много да се желае. Пиратството например е много обидно явление, а се шири доста откровено.

Бихте ли посочили проблем номер едно в българското книгоиздаване днес и как виждате решаването му?

Разпространението – неговите структури, или по-скоро липсата на такива. Трудно ми е да посоча начин за цялостното му решаване. Засега всеки издател се спасява поединично, но това е много сложен проблем със сериозни последици за качеството и съдбата на книгоиздаването изобщо.

Как успявате да се оправите с отговорностите на майка, съпруга, дъщеря, директор на издателство?

Благодарение на обичта, разбирането и подкрепата на своите близки.

Какво човешко качество цените най-високо? С какво не можете да се примирите?

Почтеността. Не мога да се примиря с лъжата, измамата.

Има ли нещо, към което сте се стремяли цял живот и много силно желаете да постигнете?

Винаги съм се стремела да бъда вярна на себе си и да постигам всичко със собствени сили.

Какво ще пожелаете на читателите на "Арлекин"?

Да продължат да ни харесват. Да бъдат щастливи.

Вашето послание към новото списание "ИЗДАТЕЛ"?

УСПЕХ! Такова издание ни е жизнено необходимо.

Разговора води КОНСТАНТИНА НЕДКОВА

БИБЛИОТЕКИТЕ

ИЗДАТЕЛСКИ АСПЕКТИ НА БИБЛИОТЕЧНОТО КРАЕЗНАНИЕ ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Н. с. Живка Радева

Краеведската работа в *Народна библиотека "Петко Р. Славейков"* започва още през 30-те години на нашия век, когато нейният директор Пенчо Крушев и местното дружество "Стара столица" издирват във вестници, списания и книги публикации, посветени на Велико Търново. Събраните материали представят в "местен каталог", включващ около 20 000 описания, разпределени по специално изработена схема.

Нов момент в организацията на библиотечното краезнание настъпва след 1966 г., когато се създава краеведското обединение "Мизия", включващо библиотеките във Велико Търново, Габрово, Ловеч и Плевен. Професионалното отношение към проучването и събирането на краеведските публикации води до създаване на систематична картотека, която се превръща в база за издаване на дипляни, листовки, препоръчителни списъци, тематични и персонални библиографски указатели. Особено плодотворни са 80-те години, когато библиотеката подготвя библиографските указатели *"Моско Москов" (1984)*, *"Велико Търново. 1185-1393" (1985)*, *"Отец Матей Преображенски" (1986)*, *"Асен Разцветников" (1988)*, *"Общински вестник "Велико Търново" (1988)*, *"Стефан Стамболов" (1989)*. По същото време се формира поредица от методически пособия: *"Инструкция за подбор и описване на краеведските материали" (1980)*, *"Съставяне на план за библиографски указател" (1980)*, *"Източници за*

краеведски проучвания" (1982), *"Полиграфическо и издателско оформление на краеведските библиографски указатели" (1983)*. Техен автор е ст. н. с. Марин Ковачев, дългогодишен ръководител на сектор "Краезнание". В тях е вложен опитът, натрупан през годините, както и желанието да се подпомогне краеведската работа на библиотеките в региона.

Новото време дойде със своите изисквания и промени обема на текущата ни работа. След кратките месеци на обръкване и застой бяхме буквално затрупани от нови периодични издания. Само във Велико Търново от един (в "Борба") вестниците станаха десетина (техният брой непрекъснато се променя). Два са ежедневници. Многократно се увеличиха и централните периодични издания, които преглеждаме "de visu". Новите заглавия се появяваха и изчезваха, издателската политика бе променлива и непредсказуема. Това съвпадна с намаляване на щатната и кадрова осигуреност в сектора, със забавеното автоматизиране на краеведските процеси и все още традиционното обработване на информацията.

Промени настъпиха и в съдържателната страна на краеведските публикации. Остарелите "Таблицы за класиране на краеведска литература" не обхващаха тематичното им разнообразие. Политизирането, новите пазарни отношения, многостранната фирмена дейност в региона наложиха нови решения и въвеждане на нови класификационни индекси.

В същото време наред с бързосменящата се картина на делника в местния печат се запази интересът към историческата тема. Миналото на Велико Търново – Средновековие, Възраждане, следосвобожденски период – присъства трайно сред краеведските материали. Появиха се и много публикации за забравени, неудобни в миналото личности и събития, свързани с регионалната история.

Проблемите по аналитичното описание и класиране на краеведските материали решаваме в движение, без да нарушаваме основния принцип в работата си – пълнота в краеведските проучвания, неповлияна от злобата на деня и партийните пристрастия. Мисля, че на фона на издателските промени в столицата и провинцията цялостният обмен на информация бе възможен единствено в рамките на краеведското обединение, в което членуваме почти тридесет години. И този път добрата традиция, синхронът и координацията в работата си казаха думата в нейна полза.

Наред с текущото проучване на книжовния поток нарасна търсенето на специализирана библиографска информация. В работата си, макар и трудно, наложихме идеята, че информацията, която предлагаме, има своя цена. Стремим се библиографските услуги да бъдат достъпни за всички слоеве на обществото и мисля, че успяваме. Писмените библиографски справки, които изготвяме, също носят белега на новото време. Традиционният интерес към историята на града се съчетава с материали за екологията, природните богатства, географските особености на региона, неговото икономическо развитие в съвременен план. В тази част от своята работа сме подпомогнати от богатия справочен и книжовен фонд на библиотеката.

Новите пазарни условия наложиха промени и в издателската ни политика. Липсата на достатъчно средства направи издаването на научно-спомогателни библиографски указатели трудно, почти невъзможно. Този проблем разрешаваме чрез по-тясното сътрудничество

с други културни институти – Градския исторически музей, Дома на литературата, фондация "Велико Търново", читалище "Надежда". За осъществяване на издателските си планове разчитаме на дарителство от страна на местните издателства, редакции, фирми и граждани. По този начин успяхме да издадем диплянките *"Велико Търново в българската музика" (1992)*, *"Дарителството във Велико Търново" (1992)* и *библиографските указатели "Колю Фичето" (1991)*, *"Проф. д-р Иван Радев" (1993)*, *"125 години читалище "Надежда" (1994)*.

Напоследък отделяме време и внимание за ретроспективно докомплектуване на краеведските фондове. Причината е в интереса към старите книги, вестници и списания – не-пресъхващ извор на информация и желанието да подпомогнем краеведската работа на общинските читалищни библиотеки в региона. Специалното място, което Велико Търново заема в българската история и култура, ни дава възможност да информираме и чрез нетрадиционни за една библиотека източници. Става дума за снимки, пощенски картички, пощенски пликкове, запазени знаци, даващи визуална представа за архитектурния облик, културата, историята и икономиката на града и края. За разлика от публикуваните краеведски материали, в които най-често се проявява субективизмът на автора, снимките и пощенските картички предоставят документална информация. Библиотеката притежава и краеведска сбирка от пощенски марки, своеобразни "визитни картички" на града, обединени от темата *"Велико Търново в българската филателия"*. Смятаме, че със своята художествена и историко-документална стойност нетрадиционните краеведски сбирки могат да се превърнат в изворова база за редица изследвания.

Бъдещите си планове за работа свързваме с рационалното използване на компютърната техника, с която вече разполагаме, с желанието да откликваме на всяко събитие с местно значение и да удовлетворяваме интересите на нашите съграждани.

ДЪРЖАВНИТЕ АРХИВИ

ИЗДАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ С ТРАДИЦИИ И ПРИНОС

Александър Маринов

Директор на Държавен архив – Пловдив

Държавният архив – Пловдив е най-големият извънстоличен архив, който съхранява документи на учреждения, предприятия и организации от района на бившия Пловдивски окръг и на лица – изтъкнати стопански, културни, политически и други дейци, допринесли със своя живот и дейност за развитието и издигането на Пловдив и края. Това богатство обаче не стои заключено в хранилищата. Специалистите в архива използват най-разнообразни форми за популяризиране и информиране, за предоставяне на информация от всички сфери на обществено-политическия ни живот.

Архивът има вече добра традиция в информационната и издателската дейност. Първото самостоятелно издание е от 1971 г. – Пътеводител на архивните фондове 1878-1944, част I, 180 с. Втората част на пътеводителя е от два тома. Том I – Архивни фондове на учреждения, предприятия и организации, 1944-1980, се появи от печат през 1989 г., а том II – Архивни фондове от личен произход – през 1990 г. Тези издания съдържат кратки характеристики на различните фондове, със съответния справочен апарат.

През 1987 г. излезе от печат том I "Информационно-документален сборник". Това е своеобразен годишник, подготвян от специалистите в архива, като всеки том е посветен на дадена тема или събитие. До днес са излезли 4 тома. Първият е посветен на 150-годишнината от рождението на Васил Левски (1837-1987) и е вече библиографска рядкост.

Вторият том излезе през 1988 г. Посветен е на 110-годишнината от освобождението на Пловдив (1878-1988). Неговият тираж също е изчерпан.

За 110-годишнината на Пловдивската община през 1989 г. излезе от печат третият том на сборника, а през 1992 г. – четвъртият том с материали за Балканската война 1912-1913 г. по случай 80-годишнината от събитието. Годишникът съдържа постоянни рубрики и раздели – научни съобщения, каталози, прегледи, публикации на документи, съобщения и богат научно-справочен апарат. По този начин специалистите имат възможност да изявяват своите научни интереси и да се изграждат като творци.

Крупно издание на архива е "Чудото, наречено Първо Пловдивско изложение" във връзка със 100-годишнината на изложението 1892-1992 г., което видя бял свят благодарение на Военно-издателския комплекс "Св. Георги Победоносец" и Университетското издателство

"Св. Климент Охридски" – София. Книгата е богато илюстрирана и е предназначена не само за научни работници и изследователи, но и за широк кръг читатели.

Други самостоятелни издания на архива са изследванията "Състав и функции на учрежденията в Източна Румелия" (1973) и "Печатници и издателства в Пловдив от Освобождението до национализацията, 1878-1949 г." (1989). Авторите са използвали богат изворов материал не само от архива в Пловдив, но и от други архиви и библиотеки в страната.

Тенденция в издателската дейност на Държавен архив – Пловдив, която успешно се осъществява в продължение на няколко години, е кооперирането с други архиви и сродни институти. Така например съвместно с Народна библиотека "Иван Вазов", Висшия селскостопански институт в града, Районна библиотека – Смолян, Централния военен архив – Велико Търново се отпечатаха каталози на документи, сборници, инвентарни описи и други материали, които представляват много добри научно-справочни помагала и ориентират интересуващите се в голямото разнообразие от документи.

През 1992 г. по случай 40 години от създаването на Държавния архив – Пловдив, специалистите издадоха специален брой на в. "Документ", също богато илюстриран и с обширна информация за съхраняваните фондове и документи.

Подготвя се том V на Информационно-документалния сборник, който е посветен на 130-годишнината от рождението на Стою Н. Шишков – изтъкнат родопевец, историк, фолклорист, етнограф и общественик, чиято годишнина се навършва през 1995 г. Неговият живот и дело са свързани трайно не само с Родопите, но и с град Пловдив. С това издание Държавен архив – Пловдив ще отбележи юбилея, още повече, че богатото му документално наследство се съхранява в архива.

Подготвя се също така и каталог на османотурските документи. Това е важно справочно помагало, защото тези документи са най-старите извори за историята на региона. Съставена е и план-програма за издателската дейност на архива за периода до 2000 година.

Набелязани са интересни теми за самостоятелни издания, справочници, помагала и др. Специалистите имат сили и възможности да се справят с така подготвената програма, макар че големият проблем си остава нейното финансиране.

РЕЦЕНЗИИ

БИБЛИОТЕЧНАТА ПОРЕДИЦА "ПРОГЛАС" НА
УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО
"СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
Доц. к. ф. н. Евлоги Данков

Една от досега неотбелязваните заслуги на университетското издателство "Св. св. Кирил и Методий" – В. Търново е решението за издаване на библиотечната поредица "Проглас". Първите четири книги са вече налице. Всички те са отпечатани през 1994 г.: "Васил Левски. Две непубликувани биографии", "Княз Стефан Богориди", "Паисий Величковски и неговата книжовна школа", "Войводата капитан Петко Киряков".

Филип Симилов е заемал ниските степени в масонската йерархия, тъй като е запазил своя родолюбив дух и не е извършил противохристиянска дейност. Може би само в отпечатаната книга "Васил Левски. Две непубликувани биографии" той акцентува на обстоятелството, че Васил Левски е бивш дякон. Първата биография от Филип Симилов носи заглавието "Васил Иванов Левски. Бивш дякон Игнатий". В книгата на Иван Петев, издадена през 1993 г. "По-важни моменти от живота и делото на йеродякон Игнатий – Васил Левски", се препоръчва йеродякон Игнатий да бъде канонизиран за светец. Авторът привежда думите на свещеник Тодор Митов, който изповядвал Апостола: "Отче, помоли се грешния дякон Игнатий". Следователно Левски е считал себе си за дякон, докато Ф. Симилов пише, че той публично се е отказал, и то в църквата, от своя духовен сан. Ф. Симилов набляга много на взаимната дейност на друг масон в ниска степен – Ангел Кънчев, също свързан с Васил Левски. Те дори съставили революционна клетва, в която се изисквало целуване на Библията, камата и револвера. От биографиите на Симилов за Васил Левски на

преден план излиза въпросът за предателството на дякон Игнатий. И до ден днешен не е решена загадката по какъв начин писмата, които е писал дякон Игнатий до Любен Каравелов в Румъния, са попаднали в турската полиция. Създава се впечатление, че Левски е предаден извън България и това предателство се е осъществило по строг канален ред, какъвто би могъл да има само една революционна организация. Авторът на встъпителната студия в книгата Лъчезар Георгиев обръща внимание на два важни момента от живота на търновеца Филип Симилов. Първият е, че Филип Симилов е изрисувал с маслени бои върху тънка мушама едно от знамената на Ботевата чета (с. 13). Ф. Симилов е бил повикан в Цариград от П. Р. Славейков, където се запознава с бъдещия писател Константин Величков – също масон. Твърде вероятно е Ф. Симилов и К. Величков да са станали членове на "световното зидарство" в Цариградската масонска ложа. Но поради ниските степени, които са заемали, те не са били ангажирани да извършват някаква особено фрапираща противобългарска дейност. Но все пак са били повлияни от идеята, която е приел и Васил Левски, че освобождаването на България от турско робство ще стане паралелно с "освобождаването" на човечеството посредством една световна революция. Подобна стратегия е била мотивирана чрез старозаветното Мойсеево петокнижие (Тората). Така се обяснява и присъствието на библия при осъществяването на революционната клетва.

"Царица"

Худ. Хр. Цацинов

Съставител на книгата "Княз Стефан Богориди" е проф. д-р Иван Радев. Той е автор на уводните думи и бележките в края на текста. Според съставителя три са характеристиките, които представят българското Възраждане: "Да не се срамиш, че си Българин" (Паисий), "Да отстояваш с делата името си на българин" (преп. св. Софроний Врачански), "Да воюваш и да си готов на саможертва за правата си на българин" (Васил Левски).

В книгата са събрани биографични бележки за княз Стефан Богориди. Автори на отделните раздели са Гаврил Кръстевич ("Българите имаха случай да се ожалят твърде много"), Г. С. Раковски ("Княз Богориди"), Иларион Макариополски ("Слово на службата

за деветините покойнаго княза Стефана Богориди"), П. Р. Славейков ("Поп Стойко или Софроний, епископ Врачански. Богоридиевците. Стефан Богориди"), Емануил Богориди ("Един българин из миналите времена. Княз Стефан Богориди 1775-1859"), П. П. Карпетров ("Княз Стефан Богориди и неговата челяд"), Н. Йонков-Владикин (Ал. Богориди) ("Нещо за Богоридиевците"), Никола Начов ("Княз Стефан Богориди").

Стефан Богориди е бил княз на остров Самос. Това е същият знаменит остров, на който около 580 г. пр. Хр. е роден известният древногръцки философ Питагор, дал първото определение на философията. По времето на раждането на Питагор управител на о. Самос

е бил Поликрат. Според П. Р. Славейков поп Стойко е имал една дъщеря и един син на име Цонко. Последният се оженва и макар да умира млад, има трима сина – Стефан, Георги и Атанас Богориди, и още две дъщери. Преди да дойде в Арбанаси, поп Стойко е бил игумен в продължение на две години в Капиновския манастир. Според Емануил Богориди Стефан Богориди е роден в Котел през 1775 г. Поп Стойко го изпраща да се учи в Букурещ – в училището "Св. Сава". Стефан Богориди е воювал през 1779 г. на турска страна срещу Наполеон Бонапарт. Според Емануил Богориди Стефан Богориди е бил спасен от английската флота, заедно с някои оцелели турци. Този виден българин, който докрай запазва своята християнска принадлежност, лично е участвал в преговори с руския цар Николай, който подарява на Богориди табакера, инкрустирана с брилянти. През януари 1833 г. Богориди става княз-губернатор на о. Самос, тогава наброяващ около 50 000 жители. Княз Богориди е имал трима сина и четири дъщери: княз Иван, княз Никола, княз Александър (бивш генерал-губернатор на Източна Румелия), Смарагда, Анна, Харикиня и Мария. Всичките му дъщери са омъжени или за князе, или за видни дипломати, изповядващи християнската вяра. Данни за Стефан Богориди съобщава д-р Иван Селимински, който е написал и редица философски съчинения. Според Селимински "кога Богориди се веселял, намирал повече удоволствие в родната гайда, отколкото в европейските музики".

Книгата "Войводата капитан Петко Киряков" се издава по случай 150-годишнината от рождението на този прославен войвода. Съставители са к. и. н. Любомир Златев и Тодор Билчев. Автор на биографиите, които се публикуват за пръв път, е Филип Симидов. Въспителната студия, озаглавена "Филип Симидов и биографиите му за войводата капитан Петко Киряков", е написана от Лъчезар Георгиев. Заслужава да се отбележи, че Петко войвода се е срещал с известния масон-революционер Гарибалди в Италия, от който

се е учил на революционна стратегия и тактика. Българският войвода е участвал в Критското въстание заедно с изпратения му помощник от Гарибалди на име Фридрих. Дружината на Петко и Фридрих носела името "Гарибалдинци". По всяка вероятност капитан Петко войвода не е бил посветен в масонския ритуал, тъй като не е отговарял на изискванията, но е наричал себе си "тракийски, революционен български войвода". В книгата интерес представлява уставът на "първата българска родопска революционна дружина "Защита" (с. 43). Уставът мотивира една силно централизирана власт. На 5 юни 1879 г. капитан Петко войвода се среща в Петербург с Александър II и други видни държавници. Императорът го произвежда в чин капитан от руската армия и го награждава с орден за храброст и имение в Киевска губерния. Но Петко войвода се завръща в България. През юни 1880 г. той води разговор с княз Батемберг, който обещава да му отпусне пенсия. Това не става, тъй като Деветото обикновено народно събрание на 26 ноември 1897 г. отказва да признае четата на капитан Петко войвода за "заслужила". Капитан Петко войвода и четниците му са лишени от правото да получат държавни пенсии (с. 142). Като доказателство, че капитан Петко войвода не е бил посветен в "световното зидарство" може да се счита обстоятелството, че масонът княз Ал. Батемберг не удовлетворява молбата на капитан Петко войвода.

"Паисий Величковски и неговата книжовна школа" представлява сборник материали от научна конференция за бележития книжовник и неговите последователи в контекста на културата на Югоизточна Европа. Редакционната колегия на сборника включва проф. к. б. Тотю Коев, проф. д-р Георги Данчев и доц. к. ф. н. Димитър Кенанов. В книгата участват Николай Дилевски, Димитър Кенанов, Венета Янкова, Иван Марчевски, Димитър Маринов, Иван Радев, Елена Налбантова, йеромонах Павел Стефанов, Георги Данчев, Русин Русинов и др. Най-обширен е материалът на Н. Дилевски, който разглежда

българското обкръжение на Паисий Величковски. Тук се съдържат и биографични данни за монаха. Отбелязано е, че Паисий Величковски (със светското име Петър и в монашество Платон и Паисий) е роден на 22 декември 1722 г. стар стил (нов стил 4 януари 1723 г.) в град Полтава. Негов светски кръстник е известният в Украйна полтавски полковник Василий Кочубей. Приелият християнство евреин Паисий Величковски полага много усилия да повлияе върху Църквата. Според Димитър Маринов неговата школа дала своя отпечатък върху съвременното Православие. Като се има предвид днешното му състояние от една страна и от друга, че Църквата е Богочовешки организъм, Глава на която е Христос, е трудно да се обоснове някакво положително влияние. Такова влияние би могло да бъде само външно, тъй като се знае, че в Христовата Църква работи Светият дух. Паисий Величковски не е могъл да участва в икуменическото движение, тъй като тогава то още не е съществувало.

Иван Радев разглежда отгласите на делото на Паисий Величковски в Светопреображения манастир. Спирайки се на един неизвестен ръкопис от школата на Паисий Величковски, йеромонах Павел Стефанов обръща внимание, че по времето на Паисий Величковски обширни области от Източна и

Южна Европа са в упадък. Според него в Русия упадъчните социални явления "се диктуват от масонството, а на Балканите продължава ислямизацията вълна" (с. 125). Но още по времето на турското робство юдомасонството прониква и в България.

В заключение ще отбележим, че библиотечната поредица "Проглас" легитимира по един убедителен начин издателската дейност на университетското издателство "Св. св. Кирил и Методий". Отпечатването на книги в тази поредица би трябвало да продължи, тъй като това е едно благородно дело, което утвърждава авторитета и на самия университет "Св. св. Кирил и Методий".

Бел. на ред. Неотдавна, в началото на м. декември, излезе от печат петата книга от библиотечната поредица "Проглас" – "Планове и програми в националноосвободителното движение". Нейни автори са доц. Георги Плетньов и доц. Иван Стоянов. За жалост смъртта попречи на добросъвестният изследовател на Възраждането и националноосвободителните борби доц. к. и. н. Георги Плетньов да види приживе последната своя публикация, представена и на Коледния панаир на книгата в НДК – София през м. декември 1994 г.

ИЗДАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ И НАШАТА ДУХОВНА КУЛТУРА

Доц. к. ф. н. Евлоги Данков

Наскоро издателството на Великотърновския университет "Св. св. Кирил и Методий" публикува книгата на Лъчезар Георгиев "Организация на издателския процес. История и съвременни аспекти на издателската дейност в България XIX-XX век" (В. Търново, 1994, 120 с.). Съдържанието на книгата обхваща следните раздели: предговор, книжовни центрове до Освобождението, издателски центрове

от Освобождението до края на XIX век, издателската дейност след 1900 г., структура на издателството, бележки и литература.

Лъчезар Георгиев Георгиев е един от младите автори, представящи великотърновската интелигенция, който има завидна трудоспособност. Рецензираната книга е единадесетата поред от издадените досега от него книги. Тя е резултат от фило-

логически и архивни проучвания, както и лични наблюдения върху дългогодишната му работа като журналист, редактор и издател. За съдържанието на книгата може да се съди и от използваната литература, която е разпределена в три раздела: а) книги, списания, брошури, б) статии и студии и в) архивни източници. Добросъвестно и с изследователско умение авторът запознава читателите с историята на издателската дейност у нас през XIX век, като достига до анализа на нейните съвременни аспекти. Дори са представени подробни структури на издателства – държавни или частни. В края на монографията е приложен списък на издадените от автора книги.

В "Организация на издателския процес" е акцентувано върху значението на книжовните центрове през Възраждането, които се обособяват като книгоиздателски средища на новобългарската книжнина. Лъчезар Георгиев умело синтезира въпросите, свързани с книгоиздаването и издаването на периодични издания в такива градове като Пловдив, Велико Търново, София, Русе, Свищов и др.

В книгата специално внимание е отделено на Велико Търново като книжовно средище. Първата печатница в града е открита през 1877 г. Това е Типографията на Любен Каравелов, която той създава след завръщането си от Румъния. Тогава е създаден своеобразен издателско-полиграфически комплекс, който продължава традициите, изградени в Букурещ. Не е пропусната и словослагателската дейност в Браилската печатница на Киро Тулешков. Последният е управител на Каравеловата печатница в Букурещ и директор на печатницата при Болградската гимназия. Този търновец издава вестник "Български глас" (1876-1877 г.). В Тулешковата печатница се издава вестник "Драка" (1884 г.). Негов редактор е бъдещият голям търновски издател Ефрем Попхристов. В Търново през 1886-1887 г. се печата и първият военен вестник "Народна защита". Негови основатели са поручик Иван Фичев и издателят Киро Тулешков (с. 30). За ускореното развитие на духовната култура във Велико Търново свидетелства обстоятелството, че от 1887 до 1889 г. са издадени 139 книги.

В печатницата на х. Тодор Ст. Фъртунов се печата масонски ориентираното списание "Звезда" (под редакцията на Стоян Н. Коледаров, Ив. Кирилов, В. И. Сребров и М. Ив. Ханджиев). Подобно название идва от идола-"бог" на "зидарите-строители" Бафомет, който се изобразява със звезда на

челото. Издател-стопанин на това издание е Иван Ст. Вителов, който работи заедно с Моско Москов. Ще напомним, че Стоян Н. Коледаров е преводач и автор на една голяма част от брошурите у нас, посветени на апологията на световното масонство (виж Митко Иванов. Страници за българското масонство. С., 1992, с. 91-100).

При подбора на екипа в едно съвременно издателство Лъчезар Георгиев подробно се спира на ролята, която трябва да играе редакторът, техническият редактор, художникът-оформител, коректорът. В структурата на издателския екип съществено място заемат производственият отдел, отделът по маркетинг и реклама и др.

В книгата се отбелязва, че към 30 септември 1993 г. в страната са регистрирани 211 печатници, по-значимите от които до 1990 г. влизат в системата на стопанското обединение "Българска книга и печат" (с. 82). Л. Георгиев основателно изтъква, че "през 90-те години на нашия век държавните книгоиздателства, от които само две още са в провинцията – в Пловдив и Варна, изживяват криза. Някои са закрити, на други са сменени имената с надеждата, че това ще ги дистанцира в очите на читателите от предишната им идеологизирана издателска политика".

В най-ново време, през 1993 г., в България са регистрирани 548 издателства, а само 15 от тях са във Велико Търново. Това показва, че предишната слава на Велико Търново по отношение на издателската дейност все още не е достигната. Книгата на Лъчезар Георгиев несъмнено ще допринесе за усъвършенстване теорията и практиката на книгоиздаването.

Бел. на авт.: През февруари 1995 г. издателство "Star way" публикува най-новата книга на г-н Лъчезар Георгиев – сборника разкази и новели "Самотна птица" (С., 1995, 168 с., с илюстрации).

БИБЛИОГРАФИЯ

ПЪРВИ ИЗДАНИЯ НА
БЪЛГАРСКА ХУДОЖЕСТВЕНА ЛИТЕРАТУРА В
СПЕКТЪРА НА НАЦИОНАЛНОТО КНИГОИЗДАВАНЕ

Второ полугодие 1994
Библиографски списък

Полина Симова

АБАГАР – В. ТЪРНОВО

Влахов, Стоян. Като в април посечена лоза
(Стихотворения). 56 с. с ил.

ISBN 954-427-131-7

Маринов, Митко. На онзи бряг (Стихотворения).
Ил. Надя Рушева. 88 с. с ил.

ISBN 954-427-134-1

Маринова, Неста. Отвъдна живопис. Поезия.
40 с.

ISBN 954-427-128-7

Медникаров, Христо. Размисли и прозрения.
128 с.

ISBN 954-427-129-5

Родев, Цончо. Пиратът (С черен лъв на
мачтата). Ист. роман. 192 с.

ISBN 954-427-130-9

АНАСТАСОВ – ВАРНА

Чернев, Красимир. Нежен полъх в синия атол.
Лирика. 46 с. с портр., ил.

АТРИВИА ПРЕС – СОФИЯ

Кенедеров, Михаил Николов. Ехо от голямото
мълчание. Поезия. 72 с.

БАРС-АГЕНЦИЯ – ВАРНА

Велчовски, Георги. Избрани произведения. Т.
2. Око в шамандурата. Сатира. 56 с., с ил.

БЕНКОВСКИ – БДП – СОФИЯ

Денев, Йоло. Поетична камбана. Трилогия – 2.
(Поредица Забранени книги; № 13). Кн. 2.
Докога ще търпим? 80 с.

БОРИНА – СОФИЯ

Тодорова, Зденка. Венчална рокля. Стихове.
63 с.

ISBN 954-500-041-4

БРЯГ-ПРИНТ – ВАРНА

Стоев, Атанас. Приказки за големи момичета
и момчета. Повести и жития. 332 с., с портр.

ISBN 954-424-042-X

БУМЕРАНГ ПРЕС – СЛИВЕН

Шарков, Константин. Мълчанието казва
всичко. Лирика. 56 с.

БУРГАСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ

Хаджидинов, Динко. Бургас – есенни сънища.
[Спомени]. 127 с. с ил.

БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ – СОФИЯ

Братинов, Петко. Смъртта на огъня. Стихове.
72 с.

ISBN 954-443-079-2

ВЕЗНИ-4 – СОФИЯ

Маринов, Иван. В низината. Роман. 176 с.

ВСЕЛЕНА – МОНТАНА

Иванова, Венета Вълчева. Изстрадана обич.
Стихове. 48 с. с портр., ил.

ГАН – ПАЗАРДЖИК

Пачалов, Ангел. И се отдръпва бог. [Стихо-
творения с предг. от Стоян Каролев]. 143 с.
с ил.

ISBN 954-8518-02-3

ГЕПАРД - СОФИЯ

Йорданова, Лозинка. Коледа е! [Книжка за деца]. Песните подб. и адапт. Мария Качулева. 64 с. с ил., ноти
Изд. на УНИЦЕФ
ISBN 954-8738-01-2

ДЕТСКИ СВЯТ - СОФИЯ

Бояджиев, Богомил. Училищна камбанка. Стихотворения и гатанки за деца. 22 с. с ил.

ДИЛИЖАНС-ЕКСПРЕС - СОФИЯ

Найденев, Симеон. Господарят на клисурата. Очерци. 120 с. с ил., портр., факс.

ДОМИНО ЕКСПРЕС - ХАСКОВО

Митев, Иван. Тя ще дойде всеки миг. Разкази. 96 с.

ЕВРИКА-АВИ - СОФИЯ

Шопов, Драгомир. Ранено време. Стихове. 72 с. с портр.

ЕГОЦЕНТРИК - СОФИЯ

Апостолова, Кева. Аз съм. Стихотворения. 56 с.

ЕОС - СОФИЯ

Tuceva, Valentina Petrova. Write a poem on the back, send it to the one you love. Стихотворения (прев. от бълг.). 60 с.
Прев. е направен от ръкопис.

ЕРЕС - СОФИЯ

Калайков, Йордан. Кръгът. Колажи от стихо-проза и графики. 48 с. с портр., ил.
Съдържа и автогр. текст.

ЗВЕЗДИ - СОФИЯ

Попов, Константин. Вечни терзания. [Стихотворения]. 80 с. с портр. Текст и на нем. ез.

ЗОГРАФ - ВАРНА

Миланова, Николина. Нека. Стихотворения. Ил. Стоянка Коева. 48 с. с ил., портр.

ИВАН ВАЗОВ - СОФИЯ

Начев, Венцеслав. Гневът на боговете. Ист. роман. 181 с.
ISBN 954-604-011-8
Кн. е изд. с конкурс на Нац. център по книго-издаване.

ИЗДАНИЕ НА АВТОРА

Бургас

Стойчева, Мими. Неподвластна. [Стихотворения]. 50 с. с ил.

Варна

Белчев, Георги. Усецане за самота. Лирика. 56 с. с ил.

ISBN 954-799-365-8

Боев, Велико. Юзди за спомени. Стихотворения. 48 с.

Савов, Савко. Деца на морето. Лирика. 67 с. с портр.

Соленкова, Яна. Откровенията на една улична кучка. [Стихотворения]. 40 с. с портр.

ISBN 954-799-378-X

В. Търново

Трифоновски, Трифон Петров. По стръмния път на времето. Стихове. 64 с. с ил.

Ловеч

Белишев, Павлин Танков. Направи си сам. Сатира. 48 с.

Дочева, Цветанка Петкова. С дъх на теменуги. [Стихотворения]. 48 с.

Хаджидимитров, Иван. Мехурчета от пяна. [Стихотворения, задачи, гатанки за деца].

Худож. Иван Хаджидимитров. 56 с. с ил.
ISBN 954-799-343-7

Пазарджик

Динева, Стоянка. Измислици. Стихове от дете за деца 1938-1944 г. 22 с. с ил.

Петров, Стоян Велчев. Калейдоскоп. Стихове и проза. [Ил. Стоян Петров]. 120 с. с ил.

Плевен

Николов, Йото. Любов и бизнес. Роман. Ч. 1-2. Ч. 2. 168 с.

Пълното име на автора е Йото Николов Йотов. Кн. е продължение на романа "Четецът на мисли".

Пловдив

Бачуров, Стою. Освободителят на Родопите. [Ист. роман]. 120 с.

Манова, Дафина. Дафинови листа. [Стихотворения]. Худож. Петър Манов. 32 с.

Тодорова, Недялка Дойчева. Стихове. 80 с.

Русе

Боздуганов, Никола. Смях от бар "Еротика". Хуморист. Стихове. 56 с.

Желязкова, Илиана Юлианова. Пътят на вятъра. Стихове. 32 с.

Метев, Тотко. Сапунен мехур: Пародии, Апострофи, Епиграми, (Л)афоризми, Весел книгообмен. 62 с. с ил., портр.

Кожухаров, Ивайло. Длъжник. Поезия. 64 с.

София

Борисова, Божана. Бялата сърна. Повести и разкази. 184 с.

ISBN 954-799-308-9

Величков, Димитър. Запалих звездите. Стихотворения. 64 с.

Маринчев, Христо. Огън за двама. Любовна лирика. 63 с.

Немирников, Крум Ангелов. Година значна на век. [Роман]. 248 с.

Ничева, Тина. Преди от самота да се стопим. [Стихотворения]. 44 с.

ISBN 954-799-357-7

Такев, Лозан. Врх за проверка. Малки лир. изповеди. 48 с.

Цветанов, Богдан Трендафилов. Изповед във Витантия. Разкази. 65 с.

ISBN 954-799-388-7

Хасково

Манолова, Веса. Парола "НЛО". [Спомени]. 34 с.

Ямбол

Илчев, Минчо Господинов. Непостоянни бродове. Стихове. 36 с. с ил.

ИЗИС-СОФИЯ - СОФИЯ

СВМ. С ЦВ. ДЕНКОВА - ПЛОВДИВ

Гюлгелиева, Вера. В света на невидимото; Черно и бяло. Подбр. разкази. 232 с.

ISBN 954-8602-02-4 (Изис-София)

КАЛЕМ-90 - ПЛОВДИВ

Янев, Владимир. Чудо не, ами чудо! Бълг. нар. приказки [Преразк.] Владимир Янев. Рис. Йордан Ушев. 128 с. с цв. ил. [Приказки за вълшебства].

ISBN 954-434-019-X

КАРИНА М - СОФИЯ

Вълчев, Йордан. От нула нагоре. Повести. 158 с. с ил.

КОНТРАКТ - СОФИЯ

Лазаров, Кино. Старият художник. Стихове. 40 с.

ISBN 954-8661-03-9

ЛИТАВРА - СОФИЯ

Велчева, Ралица. Пепел от мечти. Стихове. Ил. Ралица Велчева. 32 с.

ISBN 954-8537-11-7

Панкова, Ростислава. Оставете ми чудото. 48 с. [Колекция Нов знак]

ISBN 954-8537-13-3

ЛИТЕРАТУРЕН МУЗЕЙ - ХАСКОВО

Арнаулов, Иван Христов. Недосбъднати мечти.

Лирика, Сатира, Преводи [от араб. ез. и др.].
Състав и предг. Йордан Нанчев. 143 с. [Па-
метна библиотека Александър Паскалев; 1]
ISBN 954-8482-01-0

МАКЕДОНИЯ-И - СОФИЯ

Докузов, Иван. Осмъртявания. Модерна пое-
зия. 164 с. с ил.

МИЕЛКОМ - СОФИЯ

Цветков, Цаню П. Мое време. Лирика. Рис.
Маргит Цанев (Марго), Стефан Тодоров. 180
с. с ил.
ISBN 954-8704-01-3

НАРОДНО ДЕЛО - ВАРНА

Аспарухов, Кирил. Скорпионски бяс. Лирика.
40 с.
ISBN 954-627-003-2

НИКЕ - ПАЗАРДЖИК

Павлов, Иван. На дланта ми свети песъчинка
златна. Стихове. 48 с.

ПЕРО - СОФИЯ

Маринов, Марин. Спасителят в снега. Разкази,
импресии, стихотворения. 80 с.
ISBN 954-448-018-8
Митова, Катя. Тленна обвивка. Стихове. 31 с. с
ил.
ISBN 954-448-020-X

ПОЛИГРАФИЯ - ПЛОВДИВ

Есева, Мария. Обич. Стихове (за деца). 16 с.

ПОЛОМА - СОФИЯ

Видинов, Андрей. Любили, пели и плакали.
Повест. 144 с. с портр. Изд. е кн. 1 от
трилогията "Преди да дойде пролетта".

ПРОГЛЕД - СМОЛЯН

Гигов, Никола. Свиреп живот. Худож. проза.
96 с.
ISBN 954-8072-01-7

Гривнев, Георги Христов. И след сто светлинни
години. Стихотворения. (С предг. от Матей
Шопкин). 65 с.

РАЛ КОЛОБЪР - СОФИЯ

Ангелов, Боян. А момичетата светят от смях.
Стихове. 31 с. [Поетична поредица "Пегас";
кн. 10].
ISBN 954-8570-09-2

РОЯЛ 77 - ВАРНА

Данаилова, Ивета. Кралици на слънцето.
Стихотворения. Худож. Петър Кайраков. 48
с. с ил.

ISBN 954-8005-90-5

Йовчев, Ангел. Да им се чудиш на хората.
Афоризми, Минибасни, Епиграми, Парла-
ментарни задевки, Миниатюри. 64 с. с ил.

ISBN 954-8005-93-X

Миндова, Радка. Концерт за щурци.
Стихотворения. [Ил. Йордан Парушев]. 36 с.
с ил.

ISBN 954-8005-91-3

СВЕТРА - СОФИЯ

Светлев, Николай. Зодия Скорпион. Стихове.
63 с.

ISBN 954-8430-03-7

СВЯТ '91 - ВАРНА

Долски, Иван. Обречен на въздишка. Стихове.
64 с. с ил.

СЕДМОДНЕВ - ХАСКОВО

Петко льо, капитанине... Сб. нар. песни за
капитан Петко войвода. Съст. Борис Ив.
Колев. 63 с.

ISBN 954-8035-04-9

СЕЯЧ - ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Цанева, Габриела. Миналото в мен. [Док.
повест]. 166 с. с портр. [Библ. "Сеяч"]
За Цветана Стефанова Попкоева (Чалькова) и
на всички мъртви без гробове.

СИЛУЕТ – СОФИЯ

Вазова, Вера. Под облачно небе. [Ист. роман в 3 ч.]. 344 с.

Иванов, Емил Вълков. Хубава книга. Разкази. 96 с. с ил.

СЛАВИКА-РМ – СОФИЯ

Трънски, Славчо. Невъзможни истини. Продължение на биограф. 244 с.

ISBN 954-8439-08-5

СЛОВО – ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Надеждите на "Надежда". Лит. сборник. Ред. колегия Георги Данчев. 192 с.

Други ред.: Д. Начев, Хр. Медникаров.

СПЕКТЪР – СОФИЯ

Алексијева, Красимира. Къде ме търсите. Стихове. 48 с. с ил.

ISBN 954-435-035-7

Жекова, Ангелина. Петелът Гого. Приказна поема за деца. Ил. Наталия Стойкова. 12 с., 4 л. с цв. ил.

ISBN 954-435-023-3

СТОРЕК – СОФИЯ

Андеев, Стоян. Безкраен полет. Разкази на летеца. 176 с. с ил., портр. 8 л. с цв. репрод.

ТРИГОН-БУЛ – ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Цанкова, Бонка Д. Люлка за двама. Стихотворения. 40 с.

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО

"СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ" – ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Бояджиева, Димитрина. Спомен за коледарите. Разкази и новели. 171 с. [Съвременна българска белетристика].

ISBN 954-524-067-9

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО

"СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ" – СОФИЯ

Танев, Стефан. Отворени писма. Спомени и

изповеди на глав. ред. на в. "Утро", писани в Център. затвор. [С предг. от Алберт Бенбасат]. 384 с., 8 л. ил., факс.

ISBN 954-07-0507-X

Кн. е изд. с конкурс на Нац. център за книгата. Узунов, Ангел. Живот без междучасия. Записки на един педагог. Ч. 2. Самораслеци деца наши. 336 с.

ISBN 954-07-0421-9 (ч. 2)

ФЛЪОРИР – СОФИЯ

Вицове за луди. 400 от най-солените до най-сладките истории за смахнати, побъркани, безумци и чаровни неврастенички. Съст. Георги Асьов и др. 127 с. [Вицове; 9].

ISBN 954-8226-31-6

Вицове за сакса. 400 от най-сладките истории за чукания, чукчи и изненадани госпожици. Ч. 2. Състав. Борис Асьов. 136 с.

ISBN 954-8226-24-3 (ч. 2)

ФЮТ – СОФИЯ

Иванова, Катя. Златното момиче. Бълг. нар. приказки. [Преразк. Катя Иванова]; Худож. Антонина Бабукиева. 16 с. с цв. ил. [Поредица Златна Броеница].

ISBN 954-625-018-X

Съдържа и: Момчето и вятърът, Змейова невеста.

Цанков, Атанас Иванов. Горската детска градина. [Поемка за деца]. Худож. Ивайло Иванчев. 8 с. с цв. ил. [Поредица Във вълшебната гора].

ISBN 954-625-022-8

Цанков, Атанас Иванов. Горското училище. (Поемка за деца). Худож. Ивайло Иванчев. 8 с. с цв. ил. [Поредица Във вълшебната гора].

ISBN 954-625-016-3

Цанков, Атанас Иванов. Стадион в гората. (Поемка за деца). Худож. Ивайло Иванчев. 12 с. с цв. ил. [Поредица Във вълшебната гора].

ISBN 954-625-021-X

Скокливко и Въртелилко. [Приказка]. Худож. Александър Занков. 12 с. с цв. ил. [Библ. "Дребосъчко". Поредица "Приказки за животни"].

ХЕРМЕС – ПЛОВДИВ

Динков, Иван. Шепа срички. [Хумор]. 95 с.

ХРИСТО БОТЕВ – СОФИЯ

Бобев, Петър. Парола "Херострат". Научно-фантаст. роман. 168 с.

ISBN 954-445-235-4

Георгиев, Любен. Ръководство за кариеристи. Фейлетони и памфлети от преди и сега. 127 с.

ISBN 954-445-166-8

Кирянова, Катерина. Гривнички. Стихове интересни със задачи лесни. Худож. Маглена Константинова. 16 с. с цв. ил.

ISBN 954-445-242-7

Конрад, Юджийн. Патрон. Роман. Прев. от англ. Евгени Кузманов. 280 с.

Юджийн Конрад – псевд. на Евгени Кузманов. ISBN 954-445-224-9

Незнакомов, Петър. Желязната маска. Докум. буфонада; Сухото мляко в пустинята. Филип Марлоу в България. Малък розов роман. 128 с.

ISBN 954-445-223-0

Николаев, Николай. Викът на охлюва. Спомени

и сънища на един клоун. 380 с. ISBN 954-445-213-3

Продев, Стефан. Забравени новели. 480 с. [Българска проза].

ISBN 954-445-257-5

Радонова, Мария. Жажда за светлина. Кн. за Вапцаров. Ч. 1. 424 с.

ISBN 954-445-216-8

Хаджийски, Мишо. Пуста чужда чужбина. Новели, разкази и очерци. Предг., Животоописание, съст. Александър Миланов. 263 с. Съдържа: Зн. на някои по-особени думи; Мишо Хаджийски – животоописание в дати и събития.

ISBN 954-445-274-5

Хайтов, Николай. Време за разхвърляне на камъни. Публицистика. 352 с. [Полемика].

ISBN 954-445-227-3

Хайтов, Николай. Светогорски записки. 168 с. (История и човек). Съдържа и "Из Беломорието".

ISBN 954-445-285-0

ЯВОРОВ ЛЪЧ – СОФИЯ

Стоева, Лилия. Капка от слънцето. Стихове и есета. 96 с. с портр.

ISBN 954-8351-03-X

INFOVISION – ЛОВЕЧ

Георгиев, Димитър. Последни сълзи. Стихотворения. 32 с.

ИЗДАТЕЛ

ТРИМЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ИЗДАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

ТЕМИ

- Автори
- Издательства
- Полиграфия
- Книгоразпространение
- Библиотеки
- Нови книги
- Архивно, музейно и читалищно дело
- Проблеми на културния живот – история и съвременност

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Проф. д-р Ани Гергова
Лъчезар Георгиев (отговорен редактор)
Н. с. Татяна Дерменджиева
Тодор Билчев
Кънчо Данев (графичен дизайн)
Секретар Мария Иванова

Формат 56x84/8
Печатни коли 4
ISSN 1310-4624

За информация на тел. 062/3-76-01, след 17 часа

Sofia, Publishing house "Star way", 1995
Печат "Литера принт" – Стара Загора

ИЗДАТЕЛ

Стара Загора, бул. "Славянски" 59, тел.: 2-61-92, 2-70-00; тел./факс 3-31-03

УВАЖАЕМИ КЛИЕНТИ,
"ЛИТЕРАПРИНТ"
ЕООД
ВИ ОЧАКВА!

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆
ПРЕДПЕЧАТНА ПОДГОТОВКА
ЛИСТОВ И РОЛЕН ОФСЕТОВ

ЦВЕТЕН ПЕЧАТ НА:

- ✓ Вестници
- ✓ списания
- ✓ книги
- ✓ учебници
- ✓ етикети
- ✓ формуляри
- ✓ афиши
- ✓ календари
- ✓ дипломи

Всичко това - високо качество
при конкурентни цени!

9 771310 462956

ISSN 1310-4624

Цена 30 лева